

Szövetség

ARADI KULTURÁLIS SZEMLE

— XXIII. ÉVFOLYAM, 4. (131.) SZÁM —

19 galamb

(Allerhand István felvétele)

A R A D
2019. augusztus

ISKOLAI MOZAIK

Ballagás a Pécskai 2-es számú Általános Iskolában (Nagy István felvétele)

Csikys nyolcadikosok ballagása (Ilona János felvétele)

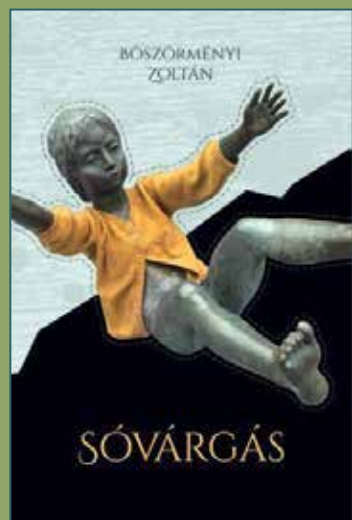
Khell Jolán (Lola) tanító néni búcsúzik negyedikeseitől és az iskolától (Juhász Alexandra felv.)

A Csiky szaklíceumi osztályainak évzáróján (Ilona János felvétele)

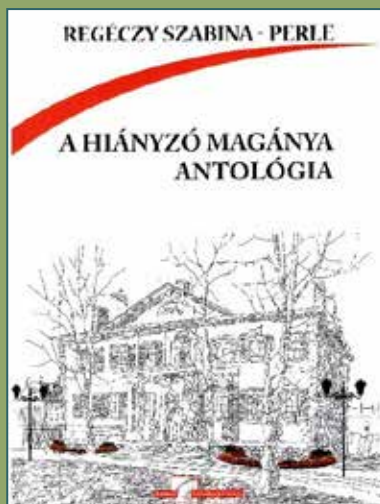

20 éves a Százszorszép Gyerekszínpad (Ilona János felvétele)

Böszörményi Zoltán kisregénye

KÖNYVESPOLC

Regéczy Szabina Perle fordítás antológiája

Válogatás Jámor Gyula írásaiból

Tartalom

Juhász Béla: Sok szeretettel...	1
Irodalom, művészet	
Radnai István: Kortalan öregkor	2
Szabó Péter: Kunverbunk	2
Gál Z. Csaba: Árnyalatok	3
Arany-Tóth Katalin: Napos oldal	4
Nagy Gizella: Réti barangolás	4
Mircea Dinescu: Vándorszínház	4
Grosz László: költőlét	5
Bencze Mihály: Apfel (Lodi)	5
Bodó Barna: Kereszt eladó	5
Kocsik Krisztina: Monó	6
Simpf Angelika: Egy ember	7
Nótáros Lajos: Arad marad (IV/2.)	
<i>Az osztálykérdés</i>	8
Ódry Mária: Brittrich Erzsébet 33. kiállítása	10
Helytörténet	
Sarusi Mihály: Székely íróő Kisiratoson	11
Történelem	
Dr. Vajda Sándor: 170 éve tette le a fegyvert a magyar sereg	13
Makai Zoltán: Rákóczi-kultusz Bad Kissingenben	17
Hitélet	
Bátkai Sándor: Ha Isten veled van, egyedül is többségben vagy!	18
Horváth Csaba: A vezető	20
Memoár	
Tatár Etelka: Chicagói levél Cserebogár, sárga cserebogár	22
Dr. Markovity Radmila: Lóri – katonaság – háború	23
Koreck Aladár: Egy zongora története	25
Azt írta az újság	
Piroska István: Nicolae Iorga – Nagyváradról	26
Oktatás	
Rogoz Marianna: Nyári élményeink	29
Rudolf Ágnes: Közel négyszáz könyv három év alatt	31
Keresztrejtvény	
Brittrich Erzsébet: 100 évvel ezelőtt elhunyt festő műve	33
Humor	
Kövér Péter: Lilith, a fámfátál, avagy a végső igazság az „Ádám-dossziéról”! Naplójegyzetek	34
Útinapló	
Szabó István: Csak még egyszer Itália...	36
Fitori Julianna: Ausztriai élmények	38

SOK SZERETETTEL...

Gyakran írjuk jókívánságaink végére, gratulációink befejezéséért, üdvözlő képeslapjaink, elektronikus üzeneteink zárásaként. Olykor csupán megszokásból. Mert így tanultuk szüleinktől, tanítóinktól, a régi korok tapasztalatait, hagyományait továbbvivőktől.

Sok szeretettel! Vajon akárhányszor leírjuk ezt a két szót, komolyan is gondoljuk értelmüket? Vajon őszintén hisszük is azt, hogy szeretetet, sok-sok szeretetet érzünk lelkünkben a címzett iránt? Vagy csak üres szavak ezek, amelyeket odabiggyesztünk a szöveg végére? Mert így szoktuk meg, mert így tanították. Ezt követeli a forma. A mélyben rejlő lényeg már nem is számít.

Remélem, nem az a célunk, hogy megfeleljünk mások elvárásainak, miközben várjuk türelmetlenül a pozitív visszajelzést. Szerencsére egyre kevesebben vagyunk azok, akik azért cselekszünk, azért mondunk vagy írunk le nagy szavakat, hogy elnyerjük ismerőseink, barátaink, családtagjaink, szomszédaink, egykori tanáraink, főnökeink, régi szerelmeink elégedett helyeslését.

Értjük egyáltalán, valójában mit is jelent a szeretet? Az őszinte, határtalan, mindent átölelő szeretet? Semmiképpen sem kimondott vagy leírt szavakat. Még azt sem állíthatjuk, hogy a léleknek mindennemű gyűlölet tagadó, elutasító sugárzását.

Adjunk értelmet, tartalmat a szavaknak! Higgyük azt, hogy képesek vagyunk áthágni a mocskos akadályokat! Erővel, hittel és... sok szeretettel.

Juhász Béla

Kett Groza János grafikája

Radnai István

KORTALAN ÖREGKOR

tavaszi kellékei díszletek az emlékeimre festve
ingyen ibolyát szedtem oszlopos fák alatt
kankalin sárgállik szertelen tündér a kulcsait keresve
egyiktől a másikig izgatottan szalad

zárkózott rügyek felserdülő szűzi teste
a nap lágy szélcsenden át perzselve halad
mintha sohasem jönne el a rideg este
levelek sem jönnek még meg sem íratnak

odakint csatakos utca ájul olvad már a hó
melegem van tavaszi lázzal ébredek
álmom ablakában hajnali madárdal

mögötte csend ül nem surrognak kerekék
nyugtalanul ringatózó füledt ággyal
viaskodom a fülem zúg távoli zongoraszó

*Madarász Izabella
illusztrációja*

Szabó Péter

KUNVERBUNK

Szólhat a kunverbunk,
csakómon kunrózsa...
/büszkén jártam táncunk,
mikor ifjúk voltunk.../
babám írta rája,
még itt vagyunk, látszunk!
Úgyszólván kunszórvány
a csillagos égen,
kajtár barág szalad...!
Nyögér mögé terelt
csillagok szóljatok,
karcag hol sompolyog,
hol tereli nyájam?
Ihász vagy tán huszár
volt számos rokonom... –

szólj rám, barátom,
/nem tudom, rám mi vár...
de/ hadd tartsam büszkén
nyakas magam! Szikár
tájon piszkét gyűjtven
is meglesz vacsorám...
s nyájam megtalálom
a csillagok útján.
Komondorom mellém fekszik,
elleszünk reggelig...
és a kelő nappal
végtelen országot
viszek majd magammal!
Isten, majd meglátod!

ÁRNYALATOK

Folyjon hát, aminek folynia kell:
könny és vér és veríték és mag.

*A föld nem maradhat száraz,
az ég nem maradhat tiszta,
a folyó nem maradhat kék.*

Kell gyermek, ki tud majd nevetni,
kell iskola, hogy tudjunk nevelni, és
kell a templom is, hogy tudjunk hinni;
kell egy generáció a sírnak is – trágának,
kell gyász, hogy tudjuk elsíratni –
kell áldozat, hogy fel tudjunk támadni.

Marjuk a kezet, mi enni ád,
minden falat előtt egy-két vád,
minden vád után felkiáltás:
negatív összhatás.

Kereken kimondani semmit sem lehet,
az lenne az utolsó gondolatmenet,
amire bárki is felfigyelhet.
A többit már csak rácsok mögül
négy fal között
fóbiákkal felruházva
– ki figyel ilyenekre?

Bezzeg hézagosan vagy szögletesen,
vagy ahogy ma oly divatos,
szívárványszínűen;
micsoda pénzekkel fizetünk, kérem,
hogy nincs már kétoldalú érem?
Semmi sem igaz.
Egy nagy sötét igazság van,
és mindenki egy árnyalatban részesül,
de sehol egy akkora csoport,
ahol látható szín terítékre kerül.

Persze vannak olyanok
– és ez megint veszélyes mondat –,
akikben több árnyalat is van,
akik soha nem adják fel
(az első öt percben),

akik soha nem ijednek meg
(a saját hangjuktól),
akik soha nem maradnak alul
(a saját vitájukban).
A kérdés itt csak az,
kinek merre húz a szíve,
lecserélné-e hamis színeit egy csepp,
jövőért áldozott verítékre?

Aztán a kemények, a sziklák:
nemcsak a kirakat törékeny,
a szemlélődő is, legalább annyira;
de nem lehet mindenki önálló csoda.
Felnőttünk, ez a világ, nem óvoda!
Mégis, elrettentésképpen
lekacsoznak néhány tőkét,
bezúznak néhány sziklát,
hamvaikat üveggé hevítik...
– egy része az ablakom párkányára vetődik,
és komor hangon suttog ellenállást,
vádakat, terveket, vágynyakat...
megtorlást!

Hiszem, hogy nem marad el a büntetés!
Felfegyverkezünk, felkerekedünk,
roppant hadunk csakis a vérre megy,
és nem lesz ellenségünk, csak egy:
eltiporjuk a világot!
Magunkkal visszük a sírba
a megannyi ránk szórt átkot,
s áldozatunk a szürke ég alatt
égő civilizációnk lángjainál
is magasabbra csap!
Hamvainkból aztán teremhet új kalász,
teremhet férfi, nő és nász,
születhet gyermek és ház és haza,
hadd ébredjen újból a nemzet...
nemzettudatra!

Könnyezem hát a termékeny talajért,
gyilkolni készülök a vörös folyókért,
tűzet gyújtok, hogy beszűrjék az eget,
és imádkozom, hogy ne csak én menjek.

Arany-Tóth Katalin

NAPOS OLDAL

Szívünkben csöndet áldó, színes álmot
bontogatnak a szerelemvirágok;
köröttünk minden él és fénylőn boldog,
ölel az ég, a föld, s én hálát mondok
– örömkönnyekeket ringat egy fényhajó.

Állunk e kedves-szelíd kötődésben,
pihenve Isteneknek kegyelmében;
magasló tornyok alatt vén harangok,
körbetáncolják apró, kis koboldok
– szemükben a vágyak titka látható.

Lebegő híddá lett a vetett ágyam,
bekötöd selymes csókkal vérző lábam;
törődő tekinteted rám ragyoghat,
mosolyból ruhát varrok angyaloknak
– selyme finom, mint egy lélektakaró.

Visszük a zenét, ami messze harsog,
s kezem kezében érzi bársonyhangod,
amíg az égen izzó fénykorongok
alatt állva, szavak nélkül kimondod,
hogy így lenni egymásnak, mennyire jó.

Czernák Dorottya
illusztrációja

Nagy Gizella

RÉTI BARANGOLÁS

Ha a réten ballagok,
tücsökzenét hallgatok.
Nem kell hozzá fülhallgató,
szabad füllel is hallható.

A fűszálon pillangó.
Szabad szemmel látható.
Fodormenta illata
az orromat csiklandja.

Ha a réten ballagok,
mindig jókedvű vagyok.
Nem törődöm a világgal,
ismerkedem fűvel-fával.

Mircea Dinescu

VÁNDORSZÍNHÁZ

Hogyan születtem, Uram,
dűhtől vörösen,
rikoltoztam egy olyan nyelven, melyet senki sem
ismer,
villámtól, elbizakodottságtól terhelten, mint egy
nagy színész,
s hogy fogok tovatűnni
izegve-mozogva s egy lámpalázzal teli
tálcát hordozva a halál előtt,
mint egy műkedvelő a vidéki színpadon
a sűgővel a megfojtott kebel ketrecében.

Fordította: Regéczy Szabina Perle

Grosz László

KÖLTŐLÉT

ülök egy ágon,
a diófámon,
és alig fázom
e kies alkonyon,
új versem alkotom,
s mivel nem tartozom
semmivel senkinek,
jó hírem elviszed

sokfelé sokaknak,
s megnyugvást hozhatnak
jövendő napjaim,
e hely meg baldachin...
bátran elhiheted,
lesz örök kikelet,
itt fenn, a magasban,
még kissé halasszam,

ha már nem lesz dióm,
kezdő depresszióm,
mely bennem túlrad,
s vitaminkúrát
így végleg felhagyom –
sajnál-s-e? ... nem nagyon...
és költőlétem
nagy nulla, érzem!

Bencze Mihály

APFEL (LODI)

Germán lányok röntgen szépek,
Polip karjuk a földig ér.
Megadóan levetkeznek,
Ott, hol a szerelem megtér.

A sok mellett amputálom,
Faládákba, kék papírba.
Tonnák kéje fakult álom,
Begurulnak egy pitvarba.

Pörögnek az érett mellek,
Ropogósan, tejmelegen.
Mennyi öröm férfikéznek,
Szikkadt földön, fénylő égen.

Évenként e filmet írom,
Rejtett kamerák közt várok.
Fényben almák, éjjel korom,
Nem is lányok, csak germánok.

(Weisenheim am Sand, 2000. július 24.)

Bodó Barna

KERESZT ELADÓ

Ott áll az eladó kereszt az országúton, Kolozsvár felé menendő, Bányabükk környékén.

Amikor először láttam az „Eladó” táblát a keresztre rögzítve, azt hittem, rosszul látom...

Éppen gurultam Kolozsvár felé, Tordát messze magam mögött hagytam, amikor valahol Bányabükk magasságában, nem a faluban, hanem szabad területen, megláttam az útszéli keresztet. Régebbi alkotás, minden bizonnyal, mert manapság betonból készül, olykor márványborítás is kerül rá. Ez még a klasszikusnak mondható, fából készített, emberléptékű, talán 2-2,5 méteres ortodox kettős kereszt. Soha nem álltam meg, hogy közelebbről megnézzem. Nemcsak a sietség okán, ha-

nem mert a rendkívülinek számító tábla Kolozsvár felé tartva az út bal oldalán van, és egy ideje térelválasztó idomokkal óvják az autósokat a veszélyes helyzetektől. És az „Eladó” tábla ebből az irányból látható az út túlsó oldalán...

Ha eladásról van szó, három kérdésre kellene választ keresni.

Ki lehet az eladó? Aki a keresztet felállította – gondolom. Községháza, ortodox egyház vagy magánszemély. Az ortodox egyház kizárható. A községháza is – mert miért szabadulnának meg egy kereszttől, egy olyan út mentén felállított kereszttől, ahol több évtizede négysávos az út, és bizony sokan jól nekilódulnak, megszalad velük a kocsi.

Jó volna tudni azt is, miért állítanak út menti kereszteket. Figyelmeztetés? Oltalmazás? Segítségkérés? Tájékoztatás?

A katolikusok *crux viatora* település határát jelezte, vagy valamilyen más tájegységre utalt, egykori tanyára, mezőre, szántóra. Azzal a szándékkal állították ezeket, hogy jusson eszünkbe a kezdet és a vég, meg az égre gondolva, hogy vannak csúcsok, ezek felé törekedni emberi dolog, s ez az embert megérinti, áthatja. A kereszt az imádságot juttatja eszünkbe, hogy felelősek vagyunk.

A reformátusok keresztnélkülisége az útszéli keresztekre is kiterjedt.

Most ortodox kereszttről van szó. Olvasom, hogy egyesek giccsnek tekintik az útszéli kereszteket. Mások veszélyforrásnak, ekként eltávolítandóknak. A szakminisztérium hozott is egy döntést, hogy minden útszéli keresztet és sírkövet el kell távolítani... A moldáviai minisztérium. Majd később Bukarestben is hasonló döntés született, 2016 augusztusában.

*Madarász Izabella
illusztrációja*

Ennek nyomán került volna ki a felirat? Ha már el kell szállítani, hát ha megveszi valaki, s viszi házi használatra...?

Hogy miért adják el, arra talán választ kaphatunk, legalábbis van egy feltételezésem...

Tudom, keresztet adnak, ajándékoznak – ezek személyes tárgyak, emlékek, érzelmi jelek és jelzések. De az útszéli kereszt minden, csak nem személyes... Ki vásárol ma keresztet, útszélit, jó nagyot? – merül fel bennem a végső kérdés. A kereszt nem használt autó, nem is használt ruha, ami eladható volna. Ha keresztnek érzem a szükségét, nem másvalaki kiszuperált keresztjére van kedvem. Az útszéli kereszt, mint árucikk, a legnagyobb lelki szegénység jele. Az eladó szegénységének mementója.

Ott áll az eladó kereszt az országúton, Kolozsvár felé menendő, Bányabükk környékén, és hirdeti valaki(k) hihetetlen lelki szegénységét...

Kocsik Krisztina

MONÓ

Fagyos decemberi éjszaka volt. A hold jéghegy fényével világított be mindent, amit elért. Karácsony második éjjelén a népes család mélyen aludt. Az egyik szobában hat gyermek és két felnőtt igyekezett minél mélyebbre fúródni a meleg ágyba, a másik szobában egy négytagú család aludta az igazak álmát.

Monó a középső gyerekek egyike volt. Ébenfekete hajú, meggypiros ajkú, pirospozsgás kislány, akinek a haja állandóan kócos volt, mint egy dzsungellakónak. Mivel sem a kicsinek, sem a nagynak kijáró előjogokkal nem rendelkezett, nagyon meg kellett harcolnia mindenért. Folyton azon igyekezett, hogy mindenből jusson neki is, amit a többiek kaptak. Anyja mindig mohónak nevezte, a többi gyerek meg félreértve annak szavait, monónak csúfolta a kislányt, végül ráragadt ez a név, és mindenki így szólította.

Napok óta, mióta a díszes karácsonyfa megjelent az előszobában, Monó arról álmodozott, hogy milyen jó lenne, ha az összes édesség a fáról az övé lehetne. Állandóan azon törte a fejét, miként érhetné el, hogy ne kelljen a többiekkel osztoznia. Végül megtörtént a csoda: Monó az éjszaka közepén felébredt. Nem tudta, minek köszönhette ezt a csodálatos dolgot, de sikerült. Alig mert lélegezni az ágyban testvérei között, nehogy valakit felébresszen. És akkor jött az elhatározás: kioson, és megeszi az összes édességet, majd visszafekszik, és soha senki nem fogja megtudni, hogy valójában mi is történt. Minden az övé lesz. Macskát megszégyenítő puha nesztelenséggel, szinte levegővé válva bújt ki az ágyból testvérei közül, és mint egy szellem osont ki az előszobába. A hideg hold megvilágította a karácsonyfát, annak minden színes díszével és a fénylő papírba csomagolt cuk-

rokkal. Monó szeme nagyot csillant a látványtól, és beleremegett a gondolatba, hogy mindez csak az övé lesz, nem kell osztoznia senkivel. Lassan, módszeresen elkezdte a szaloncukrokat kicsomagolni, és szinte rágás nélkül nyelte le őket. Sietett, nehogy valaki meglássa, de már azt sem bánta, ha meglátják, csak addig is minél többet ehessen.

Nagyon hamar végzett az összes édességgel, a dicsőségtől szinte megrészegeve, kicsit szédülten osont vissza az ágyba. Miközben hőstetten gondolkodott és azon, hogy vajon mit szólnak majd a többiek, ha reggel észreveszik a szörnyű tettet, és hogyan fogja majd megjátszani ő is a felháborodást, hogy ne keltsen gyanút, hirtelen erős fájdalmat érzett a hasában. Egyre erősebben és erősebben görcsölt valami ott benn, mígnem jobbnak látta kimenni az udvarra, a vécére. Kifele menet egyáltalán nem bírt óvatos lenni. Szédült, feje hol jobbra, hol balra húzta, a hasa görcsösen rándította össze egész testét, verejtékezett, néha

már azt sem látta, merre megy. Mozgolódás, mély sóhajok kísérték, testvérei haragudtak, amiért felköltötte őket. Aztán hirtelen mély csend lett... Fájdalmaktól kínozva Monó nem vette észre a küszöbön alvó macskát, és megbotlott benne. Kiesett az udvarra, fejét beütötte egy kiálló fagyott kőbe, és abban a pillanatban szörnyethalt.

Reggel a gyerekek vérfagyasztó visításra ébredtek. Monó édesanyja ment ki az udvarra, és akkor talált rá a megdermedt holttestre. A fél utca öszszecsődült a nagy jajgatásra, kihívták a rendőrséget, a mentőket, végül elvitték a kislány testét a ravatalozóba. Nem sokan mentek el a virrasztásra, kevesen szerették ezeket a nyomorúságos embereket, nem igazán törődtek velük.

Miután az egész család hazaért, leültek, néztek maguk elé, látták a megdézsmált karácsonyfát, és megértették, mi történt. Majd megszakadt a szívük, hogy Monó egyetlen szaloncukrot sem hagyott.

PIHETOLLAK A CSIKYBÓL

Simpf Angelika

EGY EMBER

Pirosodott az arcom, égett a frissen lenyírt tarkóm, éreztem, ahogy megsimítja a lagymatag szél. Egy izzadságcsepp csorgott végig a hasamon, megindulva a mellem alól. Undorodtam a hőségtől, az emberek áradatától, a mocskos várostól, már önmagamtól is. Úgy ültem a padon, hogy egy kis bőrfelület sem ért a szutykos fémdarabhoz, a villamosra vártam... Ekkor pillantottam meg. Görnyedten járt, magához ölelve három sárgadinnyét, alulról a pocakjával támasztva őket. A tűző naptól fénylett kopaszodó feje, szürkébe hanyatló szénakazal haját messziről is követni tudtam. Rongyosak voltak a ruhái, láttam, ahogy járás közben lötyögnek rajta. Sütött róla a magány, levertség itatta át egész lényét. Mégis volt benne valami, talán a sorsába belefeledkező kisember nyomora, ami megfogott, olyannyira, hogy utána akartam menni és megszólítani. Gyorsan szedte a lábát, biztosan melege volt, és minél előbb haza akart érní. Megállt a pirosnál, majd, amint zöldre váltott, gyorsan átvágott az úttesten. Egy utcai lámpa árnyékába húzódott, nekidőlt, magához

szorítva dinnyéit, s lehajtotta fejét. Eleinte csak azért figyeltem, mert érdekesnek tűnt, de ekkor elkapott a mély meggyőződés, hogy utána kell mennem. Meg akartam ölelni, vigaszt nyújtani neki, bármennyire is kövér és csúnya, törődést érdemel, és én adni akartam neki. A lábizmaim már összehúzódtak, szinte felemelkedtem a meleg padról, rugóként feszültem, de nem pattanhattam el. Túl sokat hezitáltam, elszállt a pillanat, és én gyáván a helyemen maradtam. A fél órája várt villamos jajdulva siklott el előttem. A vakító fény a megvilágított színpad hatását keltette, nézővé változtam, ő pedig főszereplővé. Talán én voltam az egyetlen néző, de lehet, hogy mások is észrevették szenvedését, mégsem segítettek rajta. Esetleg eltekintettek, úgy téve, mintha nem látnák. Nem lehetnek hibásak abban, hogy nem segítettek rajta, hiszen nem is tudhatták, hogy szüksége van rá. Ez a legkönnyebb. Eltekinteni. Én nem tudtam volna önmagammal kibékülni, ha azt tettem volna. Végig követtem a tekintetemmel, és hagytam, hogy átjárjon a büntudat.

ARAD MARAD (IV/2.)

P. S. kétségbeesett és pontatlan visszaemlékezése önmagára és viselt dolgaira.

Közreadja N. L.

NEGYEDIK SZAKASZ

AZ OSZTÁLYKÉRDÉS

Nem vettem részt semmiben, amit meg kellene bánnom. Nincsen lelkiismeret-furdalásom. Később, az úgynevezett forradalom után, amikor kiderült, hogy mindenki utálta a kommunizmust és ellenálló volt, akkor sem tagadtam meg a múltam. Üldögeztünk esténként Mártával, aki már nagyon beteg volt, az ablak előtt, nem néztünk tévét sem, bámultunk ki a nyolcadik emeletről, néztük szótlanul a hátunk mögött lemenő nap fényeiben úszó felhőket, és fogtuk egymás kezét. Hogy nem lett gyerekünk, talán ez volt a büntetés azért, amiért akkor azt hittük, az ügy fontosabb mindennél.

Mert hittük, egy ideig, egészen pontosan ötvenhatig.

Márta talán még azután is egy ideig, ő még a hetvenes évek elején is hajtogatta, hogy meglásd, a végén kiderül az igazság, félreállítják az improvizátorokat, a csalókat, a nagyszájú hitetleneket, és kiderül, hogy nincs más út. A hatalmas nem zsákmányolhatja ki az erőtlent, az erős a gyengét, a gazdag a szegényt. Emberek volnánk, vagy nem? Nem kérdezte, kijelentette, miközben elnézett mellettem valahová az ablakon át, a felhőkön is túlra. Aztán később már nem is mondta, csak rám nézett, és én láttam a szemében, hogy ugyanúgy gondolja.

Igaz, ő nem vett részt semmiben, ami megingathatta volna a hitét. Amikor elmondtam neki, hogy több Körös menti faluban, a határtól nem messze, a katonák tüzet nyitottak a fellázadt emberekre, annyit mondott: nem voltál ott, nem tudhatod, mi történt valójában. Nem voltam, az igaz, mégis tudtam sok mindent a dologról.

Még '49 nyarán kezdődött, a megye északi szélén és bihari falvakból indult. Egyébként a tartományok bevezetése után azok a falvak egytől egyig Váradhoz kerültek, így aztán mi úgy tehetünk, mintha soha nem is tartoztak volna hozzánk. Pedig hozzánk tartoztak, mert negyvenkilencben még Arad megye volt, nem rajon Bánátban, mint később. Igazi parasztlázadás volt, hiába próbáltak úgy tenni, mintha csak elszigetelt esetekről lenne szó, komoly összecsapások voltak, egyesek több száz halottról beszéltek, de az én informátorom,

aki részt vett az eseményekben, mint a megyei szervezet megbízottja, és aki jó helyismerettel rendelkezett, erősködött, hogy legfeljebb tíz-tizenöt embert ha agyonlőttek. Viszont több ezret kitelepítettek a lázadás leverése után. Legtöbbjüket a Baragánba, egy kisebb részt pedig Dobrudzsába.

Észrevettem egyébként már az elején, hogy nem küldenek olyan helyekre, ahol a gondot magyar vagy szerb emberek jelenthették. Inkább román falvakba, ahol nem volt különösebb gond, legfeljebb azzal, hogy ne együk magunkat degeszre, vagy ne igyunk nyakló nélkül. Mégis leginkább ez történt.

Az egyik esetre különösen jól emlékszem, mivel akkor csaltam meg először Mártát.

Valamikor ötvenhétben lehetett, miután a központ lenyugodott a magyarországi események után, és újult erővel nekilátott a kollektivizálásnak.

Egy hegyaljai borgazdaságba küldtek ki harmadmagammal. Egyszerű volt a képlet, az államosítás már megtörtént, mi a vállalat vezetőségének nyújtottunk volna „ideológiai” támogatást. Ha maradt volna időnk és erőnk a folytonos lakomák és borozgatások után. Pár napot kint töltöttünk, aztán visszajöttünk Aradra, hogy egy hét múlva újakezdjük. Hármunk közül összejöttem Pityuval, a magyartanárral. Nagyokat beszélgettünk a borozgatások közepette, olvasmányainkról, filmélményeinkről, ő teljesen meg volt lepve, hogy én, aki lényegében még érettségivel se rendelkeztem, milyen jól veszem a lapot, ki is jelentette egy adott pillanatban, hogy a filmkultúráról jóval komolyabb, mint az övé. Nem látta az *Aranypolgárt*, akkor én sem tudtam még, hogy így hívják magyarul, Kane polgártársként beszéltem róla, megpróbálva lefordítani a román címét, amely, mint később számomra is kiderült, teljesen megfelelt az angol eredetinek.

Pityu egyébként magas, szálas fiatalember volt, nem több huszonöttnél, és láthatóan nem rendelkezett túl sok tapasztalattal a nők terén. Pedig volt miből válogatni. A helyi menyecskék ismerték a vidék szokásait, meg aztán, ha a régi idő-

ket vesszük, mégiscsak úriemberekről volt szó az esetünkben. Kiszolgálásunkat két nőszemély intézte, mindkettő a húszas éveik végén, az egyiket elhagyta a férje, a másik korán megözvegyült. Nem kellett nagy emberismeret hozzá, hogy rádöbbenj, mindketten készen álltak a teljes körű szolgáltatásra. A fiatalabbik, az enyhén vaskos Mărie, akit a helybeliek csak Măimăriének szólítottak, láthatóan ráizgult Pityura. Időbe került, míg ez rájött, hogy lenne valami keresnivalója az állandóan körülötte serteptertelő asszonynál, valójában igazából csak azután kezdett más szemmel nézni rá, hogy én az ebédlőként is szolgáló egyik borospince felé haladó sétánk alkalmával előadtam a harci helyzetet. Nézd, mondtam, a Mărie csak leszakításra vár, te meg csak nézel, mint egy mamlasz, te mire vársz? Vagy nem szereted a nőket? – kérdeztem rá bátran, mivel biztos voltam benne, hogy erről szó sem lehet az esetében. Dehogysis, mosolyodott el kényszeredetten, de, ha hiszed, ha nem, én még nem voltam soha nővel. Az más, de valamikor el kell kezdeni, és mikor, ha nem most. Ennél jobb alkalmat találnod sem kell. Bor, tapasztalt, rámenős asszonyok, semmi komplikáció, csak tiszta élvezet. Ha akarod, beszéllek vele, fejezem be, miközben kinyitottam a hatalmas vasalt pinceajtót. Nem szólt, nem is nagyon volt hogyan.

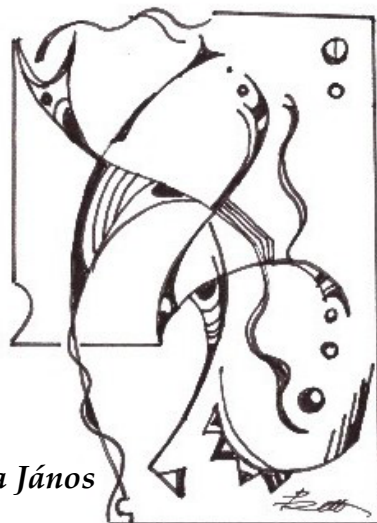
A pince első fele volt az ebédlő, négy súlyos tölgyfaasztal és padok képezték a bútort, onnan pár lépésre két oldalon sorakoztak a hatalmas hordók, majd a pincét, a végén, rögtönzött háló fejezte be, bőségesen meghintve frissen kaszált szénával. Volt négy ágy is a sötét boltíves téglafalak mellett, amelyekre, szekrény híján, bevert szögekre akaszthattuk a ruháinkat. Meleg volt, kora őszi, ing-nadrágban jártunk, ruhásszekrényre nem is volt különösebb szükség.

Vacsorához készülődtünk, bent már ült pár válogatott helyi elvtárs, az asszonyok az asztalt terítették meg, egymást biztatva, s ugratva a kókadózva beszélgető férfiakat. Lehuppantunk mi is szokásos helyünkre a téglafal mellé, és már ott is volt Mărie a „zsinars”-szal, ami a helyi konyaknak felelt meg, valójában borpárlat volt a javából. Érdekes módon, az asszonyok nem elvtársoztak, nekik mindenki Domnu volt, vagy ahogy általánosan megneveztek minket: domnii de la raion.

Pityu, talán a beszélgetésünknek is köszönhetően, nem fordította el a tekintetét, amikor Mărie, kezében a karcsú üveggel, rákérdezett pár perc múlva: mai merge una, Domnul Porgler? Aztán az asszony boldogan elmosolyodott észlelve a

nyíltan kácsingózó pillantást, öntött, majd rám nézett cinkosan: Szavu urat meg sem kérdezem.

A vacsora, ahogy általában, nem volt túl rafinált, de annál bőségesebb, csúszott utána a ménesi vörös. Észre se vettem, mikor és hogyan tűnt el Pityu, az idő múlása hívta fel figyelmemet hiányára. Körülnéztem, nem volt sehol, kimentem a pincebejárat elé, vártam egy darabig, hátha előkerül valamelyik deszkabudiból a kettő közül, aztán lassan testet öltött agyamban a megoldás. Szinte biztosra mentem, amikor elindultam a hordók között a pince vége felé. Tudtam, hogy van ott egy koszos villanykörte, de reméltem, sőt biztosra vettem, hogy nincsen felkapcsolva. Elég volt a távolból beszűrődő fény, hogy egy-kettő feltérképezzem a helyzetet. Pityu az egyik ágy előtt feküdt, összegömbölyödve, mint egy gyermek, Măimărie kigombolt blúzban, szétvetett lábakkal ült előtte, és nézte bosszúsan. Lassan nézett fel, ahogy hosszú árnyékom szétterült a faltól falig hullámzó szénapadlón. Aztán ugyanolyan kimért következetességgel fordult felém, megvárva, míg mellé érkezem, és fél kézre ereszkedve leülök melléje. Elaludt, még mielőtt kigombolhattam volna a sliccét, mondta kuncogva, de érezhetően kissé tanácstalanul. Túl sokat ivott. Nincs hozzászokva, mondtam én együtt érzően, miközben Măimărie áttért az én sliccgombjaimra. Többet ittam, mint Pityu, de, vele ellentétben, én megjártam az orosz frontot. Nem ellenkeztem, hagytam, hogy az egyre türelmetlenebbül matató asszony megtalálja, amit keresett, és amit nagyon gyorsan szinte függőleges helyzetbe hozott, aztán, miután teljes egészében kibontottam blúzából, hogy a hordók között beszivárgó fénycsíkokban láthassam is természet adta bőségeit, ráfeküdtem, és az alvó Pityu mellett, az asszony nagy meglepődésére, elvégeztem a pártfeladatot, amire Pityu nem volt eléggé felkészülve.

Kettő Groza János
grafikája

Ódry Mária

BRITTICH ERZSÉBET 33. KIÁLLÍTÁSA

Különleges pillanatoknak lehettünk tanúi Kisiratoson 2019. július 20-án. Bemutatták Sarusi Mihály legújabb kötetét, és megnyitották Brittich Erzsébet képeinek kiállítását.

Brittich Erzsébet linómetszetek fekete-fehér kérelhetetlenségében él és alkot. Megörökít tájat, vidéket és ott lakó embereket – emléket állít nagyjainknak. Köztük Simonyi Óbester és Tar Zerind. Megtaláljuk Mátyás király és Gizella királyné portréját is. És nagy költőink (Petőfi Sándor, Arany János, Ady Endre, József Attila) arcképét is. Brittich Erzsébet úgy alkot, mint aki felelős annak a felmutatásáért, megőrzéséért, ami valamennyiünk közös kincse. Nyughatatlan alkotó, szerteágazó tevékenységgel. Mindig izgatja valami. A portré a képzőművész tehetségének igazi próbaköve. Itt nem lehet mellélőni, azaz „mellérajzolni”.

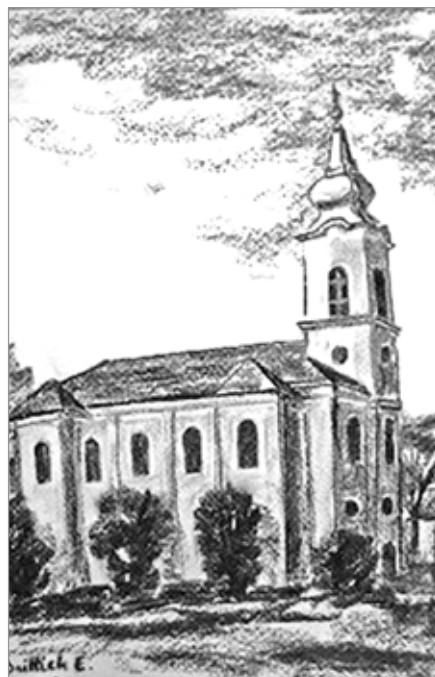
A kiállítóterem hátsó falán látjuk az aradi vártemplomot ábrázoló linómetszetet, amint égbe, segítségért kiált, hiszen tetőzetén évek óta beesik az eső, tornyából kizöldült az ecetfa. Fáj ez még nekünk, vagy nem? A művésznak fáj.

A reformáció 500 éves jubileumára készült album néhány darabja is jelen van a kiállításon. Meg irodalmi munkásságát illusztráló verseskötete (*Seregély az almafán*), két fordításkötete, valamint megjelent monográfiái is.

Nemcsak versek, hanem kopjafák faragója is. Kiemelkedik közülük a Csiky Gergely Főgimnázium udvarán álló kopjafa. Köztéri szobrai a kisperegi református templom előtt, illetve Felvidéken emelkednek.

A kiállított képek, grafikák közül 11 darab Kisiratos tájait, utcáit, jeles épületeit örökíti meg a fekete-fehér és a szürke bűvöletében. Megjelenik a kisiratosi tájház, a Máltai-ház, és kimagaslik a római katolikus templom tornya.

Jó nézni Brittich Erzsébet képeit. Mert erőteljesek, vonalvezetésük lendületes. A művész látásmódja lényegre törő, elvonatkoztat és tömörít. Értjük, látjuk, hogy ez a mi életterünk, a mi világunk. Ezek a képek hitelessé teszik, életre varázsolják a port... a port, amiből vétettünk valamennyien.

Sarusi Mihály

SZÉKELY ÍRÓNŐ KISIRATOSON*

Vajda Noémi, Iratos székely nőírója... Székely író(nő) Iratosunkon.

Még hogy! De arra sem gondoltam, hogy falurajzomban magamnál fiatalabb író is köszönt-hetek a Kisiratoshoz kötődők között.

A leányom lehetne... Ráadásul legjobb iratosi barátom, Almási Béla menyee. Úgy is ismertem meg, még kürtösi házukban. Futólag. Aztán Béla halála után a Múzeumnak is becézett nádtetős nagyfalusi Almási-udvarház lakójaként barátkoztunk össze – s örültem apósa helyett is a szépen gyarapodó családnak.

Ahogy ő írja, engem az apósától örökölt... barátsággal fogad. Ha Iratosunkra vet a jó sors. Loránd meg a három gyermek, Dorka, Csanád, Zselyke társaságában.

...Csanád! Milyen boldog lenne az apósa (a régi öregök szerint ipa), ha megéri e fiúunoka születését! „Csanád”... Rajta kívül egyre kevesebben értik e nevet.

Csanádban. Csanádról leszakítva. Csanáért... Béla-féle csakazértissel.

Ha beledöglünk, akkor is CSANÁD.

Ha kefének esznek mérgükben.

Csanádot – szétírdalt vármegyénket, illetve annak e keleti csücskét is (csücskóját, mondhatnók testvéreim nyelvén) – örökölte. Azonosul vele, velünk, mindinkább. Székely nőnek megmaradva. Mi több, vérbeli íróként.

A varnyasi Szabó Istvántól tudjuk, hogy az egykor erre bóklászó székely leventék iratosi lagzi udvarán (vagy bálban) karikába álló, egymásba kapaszkodó helybéli legényök és embörök csillagokig szálló nótáit hallva mire nem jutottak: Ezök itt alföldi székelyök! (Mi mások lönnének.)

Azaz hogy nincs is olyan távol egymástól a székely és a dél-alföldi ember. Semmiben. Ha nem is lehet olyan egyszerű színházi szakemberként a trianoni uraknak köszönhetően a két ország közé, mi több, amarról ezeknek a határához szorított helységben... élni, írni, lélegzeni. Ráadásul többgyermekes édesanyaként. Egykor kertészetből, földművelésből, állattartásból, ma (itthoni) föld-

ből és (közeli) iparból megélni igyekvő emberek közösségében.

Nem túl bőbeszédű, nem írja magát agyon – tudná bárki három gyermek mellett, ketté- (több-felé) vágott Alföldünk országhatáron túli, amarról kerítésnek szorított, apadó népességű faluban túlírni Noémit? Ha nem is nyakig sárban, de majdnem?

Az erdélyi magyar életbe merülve. (Erdélyi? Meg moldvai, temesközi, Maros–Körös köz, Körös-vidéki, bihari, zarándi, Részek-beli...)

Más a nóta bálban, lagziban, megint más a penlenkázás. Aközben regényt írni...

Noéminak sikerült. Sikerül!

Sikerülni fog...

Született 1978-ban, Sepsiszentgyörgyön, Kolozsvárt az egyetemen színházelméletet tanult. Almási Loránd állatorvos, Almási Béla dr. (kisiratosi mindenek) fia vette feleségül; előbb Kürtösön éltek, majd az após halála után Kisiratosra költöztek, azóta ott – itt – élnek. Évekig az iratosi Máltai-ház (és az ottani nyári nemzetközi művésztelep) vezetője.

A *Nyugati Jelen* 2019. Szent Jakab havi *Irodalmi Jelen* mellékletében megjelent Vajda-megszólaltatásban olvashattuk:

–Írd le, kérlek, röviden, utadat Sepsiszentgyörgytől Kisiratosig!

– Egyetem, szerelem, Kisiratos.

A 2010-es *Fapárnáról* írja villanylevelében: „Alig néhány példányszámban nyomtattam ki, épp hogy beküldhessem néhány kiadónak (Magvető, Koinónia, Mentor, Bookart). Sehonnán nem kaptam ígéretes választ. Aztán, amikor újra kinyitottam, hogy hátha mégis használható, rájöttem, hogy annyira sem, hogy megérje újraírni, kipozozni... Így tárgytalanná vált az OSZK.” (Mert hogy a budai várban lévő nemzeti könyvesházunkban, az Országos Széchényi Könyvtárban sem leltük.)

Mint a *Fapárna* hátulján maga írja e munkájáról: „Valahol elindul, aztán teljesebbé kerekedik

a cselekmény. Sosem egésze, az lehetetlen. Képtelenség egy-egy életszakaszt, történetet teljesen átvilágítani. Az egymásra gyakran rácsfoló nézőpontok, igazságok mind részei annak a maszszának, amit életnek neveznek, én meg sokszor ijesztő sokszínűségében és viszonylagosságában érzékelek...”

Az útját kereső író tehát sikerületlennek érzi első művét. Pályázaton nyert támogatásnak köszönhetően nekilát összegyűjteni Kisiratos gyermekjátékait, s 2013-ban *Öregapám mesélte* címmel megjelenteti a föllelt s leírt játékokat, párban a gyűjtés mikéntjét rögzítő naplóval. E munka értékét növeli, hogy a neves néprajzkutató, Gazda Klára valamennyi nálunk általuk föllelt gyermekjátékot beazonosította, és a játékok tudományos típusrendjébe sorolta. A néprajzkutató, értékelve a vállalkozást, így fogalmaz: „Vajda Noémi könyvének egyik fő érdeme az atmoszférateremtés. Úgy szólaltat meg kisiratosi embereket, úgy tűnődik el sorsukon, örömeiken, bánataikon, problémáikon, költészetükön, hiedelmeiken, hogy bennünk is megmozgat valamit: valamennyien a szívünkbe férkőznek, érezzük, hogy együvé tartozunk”. Amivel Gazda Klára – akarva, akaratlan? – a könyv szerzőjének írói adottságaira, lehetőségeire utal.

Több erdélyi és kis-magyarországi folyóirat közli Vajda elbeszéléseit, ennek egyik eredménye, hogy 2016-ban – önálló kötet nélkülinek tekintett íróként! – elnyerte a *Székelyföld* című tekintélyes csíkszeredai folyóirat Szabó Gyula-émlékdíját. 2019-ben pedig megjelenhetett első igazi könyve (valóban pályakezdő írói műve), a *Hámozottak*. Aradon a Jelen Házban mutathatta be elbeszéléskötetét az *Irodalmi Jelen* főszerkesztő-helyettese, Bege Magdolna közreműködésével, és szülővárosában, Szentgyörgyön is szerepelhetett a könyvével. S ez évben kapta meg Kolozsvárt a Páskándi-díjat.

A (temesvári, bukaresti és budapesti) rádióknak adott interjújában Pataky Lehel Zsolt kérdéseire válaszolva Vajda elmondta, éntörténetei az elmúlt évtizedben – tegyük hozzá, eszerint Kisiratoson – születtek. Az elbeszélések szentgyörgyi gyermek- és ifjúkorának, kolozsvári egye-

temi éveinek és kisiratosi életének élményvilágából merítenek... (l. az *Aradi Hírek* nevű világhálós újságot: <http://www.aradihirek.ro/muzsa/hamozottak-vajda-anna-noemi-en-tortenetei-audio>)

A *Hámozottakban* közreadott „...minden alkotásába önmagából, emlékeiből, érzéseiből, eddigi pályafutásából, családi kapcsolataiból is becsempész valamit” – írja a *Hámozottakról* Ujj János a temesvári *Heti Új Szóban* (2019. ápr. 12., <http://hetiuj szo.ro/ujj-janos-hamozottak/>).

A kolozsvári Sétatér Kulturális Egyesület kiadásában napvilágra kerülő kötet Vajda tíz írását tartalmazza. A többek által első komoly könyvének tekintett összeállításban érett, kész író áll elénk az általa éntörténeteknek mondott beszélyeivel. Vajda Anna Noémi nem veszített semmit, hogy „csak most”, érett fiatalasszonyként kap szót. Van mit megírnia – azokkal szemben, akiknek az ifjúkoruk a szakmai sikerhez vezető út kikövezésével telt el. Neki az élet: élet. Minden keservével, örömeivel. Könnyével és mosolyával. Mindennapi fojtogatottságával és (remélt) fölszabadultságával. Gyermekait ölelve: (mégis) boldogan. Anyaként, valóban. Előbb az első, aztán a második, majd a harmadik gyermekét várva, szülve, nevelve, istápolva. Visszaálmódva magát... a Székelyföldre. (...A kolozsvári egyetemisták – a városi értelmiség – világába.) Hogy a lábával, amikor álmából fölriad, alföldi földre tapadjon.

Nem könnyű. Ím, mutatja föl, rajzolja le, írja meg Vajda, nőként: kislánként Háromszéken, egyetemistaként Kolozsvárt, asszonyként Kürtösön és Kisiratoson... levegőt venni.

Nagyon mélyre merül önmagába, egykori, tegnapi s mai világába ez a székely nő – úgy hozta a sors (lám, a szerelem): Iratosunkon. Aki olyan, többnyire elhallgatott „női dolgokkal” is foglalkozni mer, amelyekről nem nagyon hallani – ne adj Isten olvasni. Szerelem és csalódás, házasság és szülés, gyermekkori zaklatás rémálma, írni pelenkázás közben? ... Menekültni, vagy mégsem?

Valóban nem könnyű.

Olyan irodalmat kínál s ígér nekünk Vajda Anna Noémi, amelynek elkövetésére csak asszony képes. Aki nemcsak elképze-
li, de át is éli, élte mind-

azt, ami (utóbb) tolla hegyére kívánczik. Hiteles, tiszta, okos – megszenvedett – írás az övé. És egyéni, csak rá jellemző a *Hámozottak* minden darabjának a hangja.

(„Darab”? Igen, egyik-másik monodrájának is beillik. Például a kötetet záró írás, amelyben apósa halálát írja le – hátborzongatóan.)

Tán nem könnyű köztünk, az Alföldön, de remélhetőleg érzi azok szeretetét, akik várják az őszinte, igaz szót – az irodalomban is. Asszonytól? – még inkább, mert ehhez ritkán van (volt eddig) szerencsénk. Neki köszönhetően... változhat a helyzet.

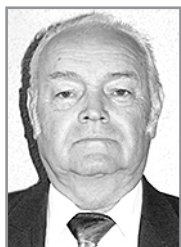
Tessenek belegondolni: mai nőíró, és három gyermek... Mai, modern városi nő, és falusi többgyermekes asszonylét.

Megszólaltatása – okos megszólalása – az *Irodalmi Jelen* 2019. júliusi számában olvasható: *Hámozottan – Távbeszélgetés Vajda Anna Noémi íróval* (Juhász Béla tollából). Érdemes kézbe venni.

Lám, drága Alföldünkön vérbeli nőíró született. Író, Iratoson. (Mondhatni: ráadásul...)

*A *LÖNNI VAGY NEM LÖNNI* című falurajz újabb fejezeteként.

Történelem

Dr. Vajda Sándor

170 ÉVE TETTE LE A FEGYVERT A MAGYAR SEREG

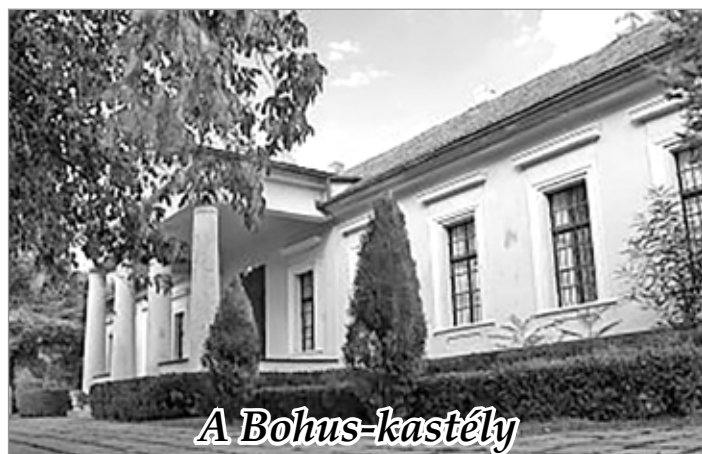
Százhetven éve, 1849. augusztus 13-án a szőlősi síkon, a teljhatalommal felruházott Görgey Artúr tábornok vezetésével a magyar sereg letette a fegyvert; az 1848/49-es magyar szabadságharc elbukott az orosz túlerővel szemben. A szabadságharc gyászos záróakkordja máig történelmünk egyik legfájdalmasabb pontjának számít, de azzal, hogy a feldunai magyar hadsereg az oroszoknak adta meg magát, kinyilvánította, hogy a győztesek nem egy jelentéktelen felkelést vertek le, hanem egy nemzet szabadságharcát, amihez két nagyhatalom katonai erejére is szükség volt.

A tizennyolc éves Ferenc József császár 1849. május 21-én találkozott Varsóban I. Miklós orosz cárral, s katonai segítséget kért a magyarok ellen, amit az orosz uralkodó szívesen teljesített, és Paszkievics herceg parancsnoksága alatt a Kárpátok keleti szorosain 200.000 orosz katona özönlött be Magyarországra. Ezzel a szabadságharc sorsa gyakorlatilag megpecsételődött. Május 30-án Ferenc József császár Haynau bárót nevezte ki a Magyarországon és Erdélyben zajló hadműveletek főparancsnokának, ugyanakkor kormányzói hatalommal is felruházta. A magyar sereg nagy része augusztus első napjaiban már egyre inkább a közeledő orosz és osztrák erők harapófogójába került, s a sorsdöntő temesvári ütközet tragikus kimenetele a déli hadtest összeomlását eredményezte, így a további harc teljesen reménytelené vált. A magyar kormány, elsősorban pedig Kossuth Lajos, komolyan reménykedett egy orosz-magyar különbékében, ezért július 30-án a szabad-

ságharc jogosságát kifejtő államirratot fogalmaztak meg és küldtek el az orosz táborba, majd augusztus 6-án indult el Pöltenberg Ernő tábornok és Beniczky Lajos ezredes a második magyar államirattal, amelyben a kormány megüzente, hogy a magyar nemzet az események akkori állása szerint szívesen látná, ha Szent István koronáját valamelyik orosz nagyherceg viselné. (A harmadik, a koronát legnyíltabban felajánló államirratot augusztus 10-én fogalmazta meg Kossuth, de már nem tudta elküldeni.) Paszkievics, az orosz fővezér azonban nem fogadta a magyar követeket, az ő nevében tábornoka, Rüdiger, rövid levélben válaszolt Görgeynek, miszerint hadserege csak katonai kérdésekről tárgyal, és csak a hadsereggel, politikai kérdésekkel a magyar félnek az osztrákokhoz kell fordulnia. Augusztus 9-én érkezett meg Görgey és hadteste Aradra. Akkor még ismeretlen volt a Temesvár melletti csata kimenetele, a vereség híre a városba augusztus 10-én, az esti

órákban érkezett meg. Ennek hatására augusztus 11-én a Minisztertanács reggeli ülésén a kormányzó kezdeményezte, hogy Görgeyt hivatalosan is hatalmazzák fel a cári sereg képviselőivel való tárgyalásra. Kossuth érvelése szerint Görgey volt az egyetlen személy, „ki egy még legyőzetlen hadsereg élén, az ellenséggel még tiszteletet parancsoló állásból alkudozni, vagy a körülményekhez képest másvalamit tenni képes.” Görgeynek nem sok választása maradt: vagy az osztrákok vagy az oroszok előtt teszi le a fegyvert, vagy szélnek ereszti a katonáit. Ez utóbbi lépéstől a déli magyar hadsereg felbomlásának szörnyű képe rettentette vissza – joggal. Haynautól nem sok jót várhatott, míg az oroszok legalább a fegyvert letevők életét garantálták. Az osztrákok előtt való meghódolást úgy értelmezte volna a világ, hogy egy törvénytelen lázadás bukott el, a lázadók pedig meghódoltak a törvényes uralkodó előtt. Az oroszok előtti – feltétel nélküli – fegyverletétel mást üzent: azt, hogy Európa két legerősebb katonai hatalmának seregeivel szemben nincs mód további fegyveres ellenállásra, mert csak értelmetlen tömeges pusztulás lenne az eredmény. Görgey – augusztus 11-én – a haditanács elé vitte a kapituláció kérdését, és a jelen lévő 80 törzstiszt és tábornok (két ellenszavazattal) úgy döntött, leteszik a fegyvert. Nem igaz tehát, hogy Görgey egymaga döntött volna a megadásról; másrészt – a döntéshozó személyétől függetlenül – felelős döntés született, ugyanis, ilyen katonai helyzetben a harc csupán értelmetlen vérontás lett volna. Az orosz sereg vezetője már 1849 júliusának közepén felszólította Görgeyt, hogy közölje feltételeit, amelyek mellett hajlandó véget vetni az egyenlőtlen küzdelemnek. Görgey az orosz küldötteket a magyar kormányhoz utasította, amely válaszában ismerte az ország sérelmeit, feltételül szabta az 1848-as alkotmány szavatolását, s ezen az alapon szövetséget ajánlott az oroszoknak. Paszkievics, akinek I. Miklós cár minden politikai tárgyalást megtiltott, a küldötteket nem fogadta. Időközben a túlerővel szemben reménytelen helyzetbe került a feldunai hadsereg, utánpótlásuk gyakorlatilag megszűnt, a gyalogságnak puskánként mindössze másfél löszere maradt.

Miután Kossuth, a szabadságharc vezetője nem számíthatott arra, hogy akár Haynau, akár Paszkievics tárgyalásba bocsátkozik vele, 1849. augusztus 11-én megírta lemondólevelét, és a fogalmazványban többek között kijelentette: „...a nemzetgyűlés megbízásából eddig általunk gyakorlott polgári és katonai legfőbb kormányzási hatalmat

ezennel Tábornok úrra ruházom.” A korábbi kormányzóelnök még ugyanezen a napon elhagyta Aradot, és Orsova irányába, török földre indult. Görgey még augusztus 11-én fogalmazványt írt Fjodor Vasziljevics Rüdiger orosz tábornoknak a cári sereg előtti fegyverletételéről. Augusztus 12-én a magyar sereg Világosra vonult. A Bohus-kastélyban, Bohusné Szőgyény Antónia láttá vendégül a vezérkart és a menekülteket, s Görgey itt ismerte katonáival a fegyverletételi szándékot is. Rüdiger tábornok, miután kézhez vette Görgey levelét, követei útján megüzente, hogy elfogadja a fegyverletételi ajánlatot. A hadikövetek déltájban érkeztek Világosra. Az orosz tisztek egy csoportját Frolov tábornok, vezérkari főnök vezette. A két tábornok (Görgey és Frolov) a kastély déli szárnyában lévő szobában, a kerek asztal mellett tárgyalt a kapituláció pontos menetéről, ez alkalommal akarta átadni Görgey a magyarok kéréseit tartalmazó iratot, amely hat pontot tartalmazott: 1. A tábornokok és főtisztek megtarthassák kardjaikat. 2. Az egész hadsereg és a hozzája csatlakozott polgári sorsúak részére eszközöltessék ki az amnesztia. 3. Személyes szabadság és szabad rendelkezés a körülöttük levő ingó vagyontól, lóról, kocsiról stb. 4. A magyar pénzjegyek beváltása. 5. Az orosz cár Ő felsége járjon közbe Magyarország érdekében az 1848-as törvényes alkotmány helyreállítása végett. 6. Legyen szabad a magyar katonatiszteknek ugyanazon ranggal orosz szolgálatba lépni. Frolov kijelentette, hogy semmilyen feltételt nincs joga elfogadni, és nem vette át a kérelmeket tartalmazó nyilatkozatot, de megállapodtak a fegyverletétel pontos módjáról, mely szerint annak helye a szőlősi róna, Pankotán túl, a malomárok mentén, ideje pedig augusztus 13., délután 3 óra; Rüdiger Borosjenő felől érkezik, Görgey pedig Világosról. A magyar sereg, hogy a nagyobb utat megteendő oroszoknak idejük legyen Szőlősrre beérkezni, csak 10 és 11

óra közt hagyta el utolsó táborhelyét. Amikor a malomcsatornához közeledtek, Görgey, kíséretét kissé hátrahagyva, Rüdiger elé lovagolt, és néhány barátságos üdvözlés után átnyújtotta a hat pontban összefoglalt követelményeket, valamint a honvédsereg létszámkimutatásait. A fegyvert letevő magyar sereg létszáma a következő volt: 11 tábornok, 1.426 törzs- és főtiszt, 23.163 gyalog, 4.830 lovas, 2.547 tüzér, 1 hídvonat 84 emberrel és 82 lóval, 255 társzekér 244 emberrel, összesen 30.884 ember, valamint 129 ágyú, 12 röppentyű állvány, 121 lőporszekrény, 69 tüzér társzekér, 158 röppentyű, 34.500 puskatöltény, 49.700 pisztolytöltény, 7.012 hátszló, 1.472 hámos ló, 9 tábori kohó, 20.395 lőfegyver, 3.235 pisztoly, 49 kurtály, 6.783 kard, 405 lándzsa, 988 gyalogsági kard, 88 kasza, 2.133 puska- és pisztolycső, 13.395 tölténytáska, 29 zászló és 31 lobogó stb. lett a hódolatok zsákmánya.

A magyar sereg, miután elérte a szőlősi rónát, két harcvonalba állott fel: az elsőbe a VII. hadtest Pöltenberg Ernő parancsnoksága alatt Szőlős felől a jobbszárnyon és a III. hadtest gróf Leiningen Westerburg Károly tábornok alatt a csatorna partjáig a balszárnyon; a második harcvonalat Nagysándor József tábornok I. hadteste és Querlonde ezredes aradi tartalék hadosztálya képezte. A két harcvonaltól közti térségben a tüzérség Pszotta Móric ezredes alatt, leghátul pedig a szekereszet állott fel. A felvonulás befejezte után kezdetét vette a lefegyverzés, miközben a legszívrehatóbb jelenetek játszódtak le, ahogy arról Görgey is ír emlékirataiban: „1849. augusztus 13-án az esti szürkületben egy orosz hadtest parancsnoka, gróf Rüdiger lovassági tábornok tartott szemlét a parancsnokságom alatt álló csapatok felett. De a huszár talpon állt a lóva fejénél, kardja a nyeregkapára volt akasztva; a gyalogság fegyver gúlában; az ágyúk mind szorosan egymás mellett védtelenül;

és védtelenül heverték a zászlók is a fegyvertelen hadsorok előtt.” Mire a nap lement, valóban mindennek vége volt, Rüdiger Görgey kíséretében szótlanul lovagolt el a lefegyverzett sereg előtt, a honvédek utoljára éljenezték meg a fővezérüket, aki szólni akart hozzájuk, de nem jött ki hang a torkán, csak hirtelen leborult a lóva nyakára.

A közvélemény e cselekedetért indokolatlanul árulónak bélyegezte, holott Görgey azt remélte, hogy, mivel Aradon és Világosnál minden felelősséget magára vállalt, a győztesek csak őt végzik ki. Az oroszok azonban presztízskérdést csináltak abból, hogy a magát nekik megadó Görgey életét megkímélik, így az osztrákok Klagenfurtba internálták, és ott élt 1867 novemberéig, míg 13 társa Aradon mártírhálálta halt. A szörnyű vádat Görgey életének hátralevő éveiben igazi katonához méltó nyugalommal viselte. Görgey helyzetét az emigrációba vonuló Kossuth és számos egykori hős is nehezítette, akik a bukás miatti keserűség által elvakítva később már árulással vádolták őt, és rajta kérték számon a Világosnál és Szőlősnél történt eseményeket, a fegyverletételt, de még a későbbi megtorlásokat is. Ez, a történelmi tényeket figyelmen kívül hagyó, méltatlan ítélet máig erősen tartja magát az 1848/49-ről gondolkodók körében, a „mi lett volna, ha” filozófusaival ellentétben azonban, Görgeynek akkor és ott tízezrek életéről kellett döntést hoznia. A verességgel és a bukáshoz vezető körülményekkel egymaga nem tudott szembeszállni, ezt számonkérni rajta tehát – jogosan – nem lehet. Hazatérése után Görgey a családjá fenntartását is nehezen tudta biztosítani, a „nemzeti felháborodás” hatására előbb-utóbb mindenhol elbocsátották, s Tisza Kálmán kormánya is csupán titokban merte folyósítani neki 1884-től a sovány altábornagyi nyugdíjat. Francia származású felesége depresszióba zuhant a meghurcoltatástól, Kornél fiát tönkretette a legyűrhetetlen iskolai csúfolódás. A hangulat, ha lassan is, idővel mégis változni kezdett, elsősorban a reális történetírásnak köszönhetően. Kilencvenedik születésnapján, 1908-ban lelkesen ünnepelték, hatalmas csokorral köszöntették, Görgey meg is jegyezte: „Azelőtt kővel, most virággal akarnak agyonütni.” 98 évesen, 1916. május 21-én (Buda visszafoglalásának évfordulóján) távozott az élők sorából. Sírja a Kerepesi temetőben található. Számos író foglalkozott Görgey életével, köztük Móricz Zsigmond, aki kétszer is találkozott vele, és a *Nyugat* folyóiratban közölte beszélgetésüket; Németh László kétrészes drámát írt róla Az áruló címmel; Illyés Gyula *Fáklya-*

A fegyverletétel

láng című regényében foglalkozik a hadvezérrel; Kosáry Domokos (aki a disszertációját is róla írta 1936-ban) *A Görgey-kérdés és története* című kétkötetes írásában számos valós történelmi tényt ismertet.

Görgey első, monumentális lovas szobrát, Vastagh György szobrászművész alkotását 1935-ben, Horthy Miklós kormányzó jelenlétében Budán, a várban (a királyi lovarda előtt) állították fel. A II. világháború utolsó szakaszában a szobor bombatalálat következtében ledőlt. A harcok befejezése után nem próbálták újraállítani, mivel kellett a bronz a Sztálin-szoborhoz, amely – mint ismeretes – mindössze öt évet tartott (1956-ban ledöntötték). A leszármazott, Görgey Tibor egy alapítványt hozott létre a szobor felállítására. Nagy segítséget kapott Katona Tamástól, a kiváló történésztől, aki abban az időben az I. kerület polgármestere volt. 1998. május 21-én katonai tiszteletadással került sor a Marton László alkotta szobor avatására.

Almási Gábor ismertetőjében olvashatjuk: „Nagyboldogasszony napján 2009. augusztus 15-én ünnepélyes keretek között egy fegyverletételi emlékmű felavatására került sor Kisiratoson. Az ötlet a Szent György Lovagrendtől indult, amelynek egyik felvállalt célkitűzése a magyarságtudat ápolása. Tervezője és készítője maga is a lovagrend tagja: lovag dr. Füredi Gábor képzőművész, a rend békéscsabai priorja. A rend szándékai szerint az emlékmű eredetileg a fegyverletétel helyszínét kívánta megjelölni, de a szőlősi mezőn talán nem lenne hosszú élete egy ilyen jellegű alkotásnak, amely a magyar történelem egyik megrendítő állomásának állít emléket. Maga az ottani polgármester sem tudott erre garanciát vál-

Görgey lovas szobra

lalni. Másrészt, az emlékmű felállítását támogató Bokros Mátyás, a békéscsabai képviselő-testület tagja, családja révén szoros szálakkal kötődik Kisiratoshoz.”

Most, 170 év távlatából, amikor egy dicsőséges kor tragédiájára emlékezünk, eszünkbe jutnak a magyar sereg fővezérének szavai: „Az igaz ügy örökre veszve nem lehet.”

Könyvészet:

Ablonczy Balázs: *A magyar történelem vitatott személyiségei*, Kossuth Kiadó, Bp., 2018. p. 423.

Almási Gábor: *1849-es fegyverletételi emlékmű Kisiratoson* (Történet-szeminárium, Szabadság-szobor Egyesület, 2012. október 4., Arad)

Bánlaky József: *A magyar nemzet hadtörténelme. A világosi fegyverletétel*, Arcanum Adatbázis Kft., 2001.

Bona Gábor: *Az 1848/49-es szabadságharc tisztikara*, Arcanum, Bp., 2015.

Drozdov I.: *A magyar hadsereg fegyverletétele az orosz sereg előtt 1849*, in: *Vojennüj Szbornyik – orosz folyóirat 1870/9. sz.*

Görgey Artúr: *Életem és működésem Magyarországon 1848-ban és 1849-ben*, Neumann Kht., Bp., 2004.

Gróf Péter: *Görgey Artúr visegrádi évtizedeihez*, in: *A Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Évkönyve*, 2016. p. 267–288.

Hermann Róbert: *Kossuth hadserege, Kossuth fővezérei*, Argumentum, Bp., 2007. p. 434.

Kő András: *A fegyverletétel háziasszonya.*, in: *Evangélikus Élet*, 2016. 81/31.

Pethő Tibor: *Az árulás vádjá sztoikus nyugalmat szült Görgey Artúrban*, in: *Magyar Nemzet*, 2018. február 13.

Rosonczy Ildikó: *Fegyverletétel a győző szemével*, in: *História* 1985/1. sz.

Tarján Tamás: *„1849. augusztus 13.”*, in: *Rubicon*, 2014. május 14.

Makai Zoltán

RÁKÓCZI-KULTUSZ BAD KISSINGENBEN

2013 októberében feleségemmel és Andris unokánkkal Bajorország egyik legszebb fürdőhelyén jártunk, Bad Kissingenben, feleségem 50 éves egyetemi találkozóján. Házigazdánk, a konferencia-központ igazgatója, első nap városnézésre hívta meg a találkozó résztvevőit. Erről a városnézésről szeretnék beszámolni, mert ekkor ismertük meg II. Rákóczi Ferenc és Bad Kissingen kapcsolatát.

Bad Kissingen Würzburgtól mintegy 50 km-re fekszik északra, és Baden-Baden mellett Németország egyik legszebb fürdőhelye. Nagyon sok híresség fordult itt meg, mint például Ferenc József császár, Erzsébet királyné, II. Sándor cár, II. Lajos bajor király, Otto von Bismarck kancellár, Bernhard Shaw, Leo Tolsztoj, Richard Strauss és a mindenkori német államelnökök. De magyar személyiségek is ellátogattak Bad Kissingenbe: Kocsis Zoltán, Tokody Ilona, Köpeczi Béla miniszter és Varga Imre szobrászművész.

Bad Kissingennek számos fürdője és kútja van, melyeknek gyógyvize különböző betegségek kezelésére alkalmas. Házigazdánk megismertetett minket két érdekes kúttal. Mégpedig a Rákóczi- és a Pandúr-kutakkal. Mindkettő szép környezetben, elegáns koronás foglalatban a Kütteremben (Brunnenhalle) található. Meglepetten tettük fel a kérdést, hogyan kerül Rákóczi és egy pandúr Németország kellős közepébe. Binder úr szerint Rákóczi és csapata átutazóban volt Franciaországba. Megálltak pihenni Bad Kissingenben, és ittak ezekből a forrásokból. A forrásvíz megtette a hatását, az egész csapat hasmenést kapott, és magyarul összetojta magát. Így jöttek rá a források hatására. Ha a Panoráma útikalauzt olvassuk, teljesen más információt kapunk. Ez a könyv a következőket írja: „A Rákóczi nevű forrás emlékeztet a gyógyfürdőt meglátogató II. Rákóczi Ferencre.” Mindkét magyarázat jól félretájékoztat. Az ugyan igaz, hogy Rákóczi többször is járt a német államokban, de a fejedelem sohasem járt Bad Kissingenben.

Teljesen megbízható, írásos források ezzel az elnevezéssel kapcsolatban nem léteznek. Így csak feltételezéseket fogalmazhatunk meg az elnevezéssel kapcsolatosan. Íme, néhány valós tény,

ami alátámaszthatja hipotézisünket. Először is 1703 és 1711 között a kuruc-labanc háborúban Rákóczi és a Habsburgok is próbáltak szövetségeket keresni ügyük érdekében. Így például Friedrich Karl von Schönborn birodalmi alkancellár egy ezred würzburgi dragonyost küldött Rákócziék ellen. Ezért cserébe, a szabadságharc leverése után megkapta Rákóczi hatalmas munkácsi birtokát. Ennek az ezrednek több tisztje a későbbi években Bad Kissingenben kezeltette a háború okozta sebeit, betegségeit. Másik tény az, hogy a fejedelem halála után, 1739-ben megjelent Németországban Rákóczi József, a fejedelem fia tollából egy részletes életrajzi mű, ami hozzájárult a Rákóczi név megismeréséhez Németországban.

A Rákóczi forrásnév első írásos említése 1752-ből származik. Balthasar Neumann építész ezt írja egyik, az akkori hercegeknek címzett jelentésében: „...itt található három forrás, éspedig a közönséges ivókút, a vulgárisan Ragozinak nevezett új kút és a régi csipős kút, amit Banturnak neveznek...” A fentiekből helyesen következtetett Reinhard von Bibra báró, mert az 1905-ben megjelent tanulmányában arra a megállapításra jut, hogy a két kútnevet, a Rákóczit és a Pandúrt, talán a fürdővendégek, elsősorban az itt kezelt és egykoron Munkácsot ostromló frank tisztek terjesztették el.

Egyes híresztelések szerint azért nevezik az egyik forrást Rákóczinak, mert azt maga a fejedelem fedezte fel. Ez azért is lehetetlen, mivel a forrás felfedezésekor, illetve újra megtalálásakor Rákóczi már két éve halott volt.

Egy másik magyarázat szerint a Rákóczi-forrás nevet maga Friederich Karl von Schönborn adta volna a forrásnak. Erre viszont nincs semmilyen bizonyíték. A Pandúr-kút neve valószínűleg tévedésből került be a szóhasználatba, holott a névadók „kurucra”, esetleg „hajdúra” gondolhattak.

A város legnagyobb ünnepe, a minden év július végén megrendezésre kerülő Rakoczy-Fest. Az ünnep fénypontja az a pompás felvonulás, ahol korabeli öltözékben neves színészek elevenítik fel Rákóczi Ferenc, Ferenc József, Erzsébet királyné és sok más híresség alakját. A felvonuláson folklóregyesületek és klubok is részt vesznek több tízezer látogató jelenlétében.

II. Rákóczi Ferenc emlékét egy hatalmas szobor is őrzi Bad Kissingenben, ami a Kurhausstrassen, az egyik legszebb sétányon található. Az alkotás Varga Imre szobrász műve, és érdekessége, hogy II. Rákóczi Ferencet nem mint fejedelmet vagy hadvezért, hanem ülve, mint gondolkodót, íróként ábrázolja, de azért jelzi, hogy fejedelemtől van szó, hiszen a trónusa hátát Erdély valamikori címere díszíti.

Végezetül két Bad Kissingennel kapcsolatos, Rákóczit méltató mondatot idéznék német újságokból.

„Rákóczi tehát komoly és szorgalmas író volt.”

„Sehol Magyarországon kívül nem őrzik méltóbban Rákóczi Ferenc fejedeleme emlékét, mint Bad Kissingenben.”

Varga Imre Rákóczi-szobra Bad Kissingenben

Hitélet

Bátkai Sándor

HA ISTEN VELED VAN, EGYEDÜL IS TÖBBSÉGBEN VAGY!

Az öröktől fogva létező Teremtő Isten felette áll minden emberi elképzelésnek. Az idő keretei közé szorított ember képtelen felfogni, megérteni, hogy létezik valaki a világmindenségben, akinek nincsen kezdete, nincsen vége, Ő tölti be az egész ismert és ismeretlen világot, minden, ami létezik, Benne foglaltatva létezik, Rajta kívül nincsen létezés. Annyit tudunk Róla, amennyit számunkra kijelentett önmagáról. Lényének összetevői között legfontosabb a folytonosan megújuló, kiapadhatatlan szeretet.

Kedves nemzettársaim! Történelmi példák sokasága bizonyítja, hogy emberileg nézve teljesen kilátástalan helyzetben is az isteni segítség mindig győzelmet hozott egyének, népek életében. Izrael fiai azt cselekedték, amit rossznak lát az Úr, ezért Midián kezébe adta őket hét esztendőre. Amikor elszegényedett Izrael a midiániták rablótámadásai miatt, akkor kezdett az Úrhoz kiáltani segítségért. Isten sohasem marad érzéketlen, ha egy nép

megtérő szívvel, alázatos könyörgő imában Hozzá fordul. Elküldte angyalát Gedeonhoz, és felhatalmazta arra, hogy hívja csatára Izrael törzseinek harcosait. Kezdetben Gedeon, látva a feladat nagyságát, a túlerőt, amellyel harcba kell szállnia, küldetését illetően megerősítést kért Istentől. Ezek után maga az Úr válaszolt neki: „Majd én veled leszek, és úgy megvered Midiánt, mintha csak egy ember volna.” A kürtök hangjára 32 ezer izraeli jelentkezett csatára. Ekkor az Úr kérésére Gedeon kijelentette a harcosoknak: „aki fél a csatától, az térjen vissza otthonába.” Maradtak 10 ezren. Még ez is sok – mondta az Úr, és egy újabb próba után a harcra jelentkezők száma 300-ra csökkent. Gedeon szolgájával „terepszemlére” indult a midiáni tábor széléhez, felmérni az ellenség erőit. Láta, hogy Midián, Amálek törzseivel egyesülve úgy ellepte a völgyet, mint egy „sáskahad”. Tevéiknek nem volt se szeri, se száma, annyian voltak, mint a tenger partján a fővény. Amikor

Gedeon odaért, az egyik ellenséges katona éppen álmát mesélte el társának: álmában azt látta, hogy egy nagy árpakenyér gurult le Midián táborára, és a központi sátorra zuhanva felfordította azt, és a sátor összedőlt. Társa azt válaszolta erre, hogy ez nem más, mint Gedeonnak fegyvere: „kezébe adta Isten Midiánt és az egész tábor.” Az események végül is az álom tartalmát igazolták. Gedeon jelszavára a 300 harcos megfújta a kürtöket, és felharsant a kiáltás: „az Úrért és Gedeonért!” Nos, az Örökkévaló megzavarta a hatalmas ellentábor, egymásnak támadtak, majd fejvesztve menekültek, végül pedig nagy vereséget szenvedtek. Izrael, az Úr segítségével a legkisebb emberi erőfeszítéssel is hatalmas győzelmet aratott.

Másik ragyogó példa az isteni segítségre Dávid győzelme a filiszteus Góliát felett. Dávid, Isai legkisebb fia, apja juhainak őrzésével volt megbízva. Egy alkalommal édesapja arra kérte, hogy látogassa meg bátyjait, akik a filiszteusokkal vívott csata kapcsán a harc mezején voltak. Odaérkezve hallotta, hogy az izraeli harcosok rettegve beszélnek a filiszteus vezérről, Góliátról. Sőt, amikor csatarendbe álltak, saját fülével hallotta, amint a filiszteus gúnyos szavakat szólt Izraelről. Dávid úgy érezte, hogy a gúnyolódás Izrael népén túl a Teremtő Istent, a Seregek Urát célozza meg. Csátára jelentkezett. Kezdetben Saul király is féltette őt, mondván, hogy egy ilyen harcedzett katonával szemben semmi esélye a győzelemre. Miután Dávid határozottan vállalta, hogy megvív Góliáttal, a király felajánlotta saját harci öltözetét a bátor ifjúnak. A király páncélöltözetére nem volt szükség, hiszen Dávid alacsony testalkata miatt még mozogni sem tudott benne. Végül sor került az ütközetre. A filiszteus teljes harci öltözetével közeledett Dávid felé, és gúnyos szavakkal becsmérelte Dávidot, valamint Izrael Isteneivel együtt. Erre Dávid válasza a következő volt: „Te karddal, lándzsával jössz ellenem, de én a seregek Urának, Izrael csapatai Isteneinek nevében megyek ellened, akit te kicsúfoltál... és megtudja mindenki a Földön, hogy van Isten Izraelben!” Ekkor Dávid tarisznyájából elővett egy kis követ, amit parittyájával elröpített, és úgy homlokra találta a filiszteust, hogy a kő belefúródott homlokába, és Góliát megszédülve, arccal a földre esett. Dávid odafutott, és a filiszteus saját kardjával vágta le annak fejét. Igen, újra megbizonyosodott, ha valaki az Úr nevében száll csatába, akár több ezerrel szemben, „egyedül is ő van többségben!”

Drága magyar testvéreim! Isten ígérete ma is érvényes, aki Hozzá fordul tiszta szívvel, nem csalatkozik. Dániel prófétát egy alkalommal ellenségeinek sugallatára Dárius az oroszlánok vermébe dobatta, bár tudta, hogy nem vétett semmit ellene, az egész esemény csupán Dániel ellenségeinek gonosz, fondorlatos mesterkedése miatt történt. A királyt kerülte az álom. Hajnalban sietve ment a veremhez, és aggódó hangon kérdezte Dánieltől: „a te Istened, akit te imádsz, meg tudott-e menteni téged az oroszlánoktól?” Dániel válasza ez volt: „Király, örökké élj, az én Istenem elküldte az Ő angyalát, és befogta az oroszlán száját, és megmentette az életemet!” A király szíve örömmel telt meg az isteni segítség láttán. Az ítélet visszahullt Dániel gonosz ellenségeinek fejére, hiszen Dárius végül őket dobatta az oroszlánok vermébe, akik ott lelték halálukat. Dániel esete újra bizonyította: Istennel, egyedül is a többséget képviselte!

Kedves magyar testvéreim, minden olyan esemény, amely Isten Lelkének sugalmazására beke-rült a Bibliába, a mi tanulságunkra történt. Az Ige egyértelmű bátorítása: „Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?” Népünk sok száz éven át tapasztalta, de különösen ez utóbbi száz év világosan bizonyítja, hogy ellenségeink sokasága vesz bennünket körül, mégis, ha attól kérjük a védelmet – Jézus Krisztustól –, akinek adatott minden hatalom mennyben és földön, minden ellenségünk megszégyenülhet. Ő minden veszteséget pótolni tud, mert minden javukra van azoknak, akik az Istent szeretik! Adjon Isten népünknek tisztánlátást, kérjük imáinkban Isten csodálatos segítségét, hogy legyen népünknek boldog jövője!

Kett Groza János grafikája

A VEZETŐ

Az udvaron már kinyílt a fehér magnólia. Megpróbáltam megszámolni, hány virág van rajta, de a felénél valahogy mindig összezavarodtam, és eltévesztettem. Olyan ez, mint amikor nyári estén kifelé szökünk az árokpartra vagy a mezőre, és elkezdjük számolni a csillagokat. Azt gondoljuk, képesek vagyunk rá. Aztán már nem tudjuk, melyiket számoltuk, és melyiket még nem. Kitti a lépcsőn guggolt, éppen a cipőjét kötötte be. Készen vagyok, indulhatunk. Kézen fogtam. Ma én vezetek. Mosolyogtam. Mindig te vezetsz, pap bácsi. Felkanyarodtunk a keskeny ösvényen. Egy darabig egymás mellett haladtunk, de aztán az ösvény még inkább elkeskenyedett, így én mentem előre. Mondtam, hogy én vezetek. Megálltunk, kifújtuk magunkat. Ilyenkor az ember kiszolgáltatott és védtelen. Mi leszel, ha nagy leszel? Kitti lihegett még párat. A kérdésem váratlanul érte, de ez is volt a célom. Először is felnövök. Mondta, és rám nézett. És aztán? Elnevette magát. Ő szokott húzni engem az „ésaztán”, gondolván, hogy egyszer eljutunk a legutolsó „ésaztánig”, és az utolsó „ésaztán” után vajon mi következik? Befejezem az iskolát. És aztán? Egyetemre megyek. Melyikre? Orvosira gondoltam. A szél meglibbentette fűrtjeit. Micsoda céltudatosság és határozottság! Gondoltam. Ilyen pici korban. És aztán? Megfordult. A falu alattunk terült el. A templom szép középkori vártemplom volt. Dacolt a századokkal. És aztán? Gyógyítani fogok. Szerelmes leszek. Férjhez megyek, gyermekeim lesznek. És aztán? Veszek egy szép házat. Te is meglátogathatsz majd. Ha akarsz. Természetesen. Ha öreg leszel, nálam lakhatsz. És mesélsz nekem majd. Köszönöm, mondtam kurtán. És aztán? Unokáim lesznek. És aztán? Megöregszem. És aztán? Nyugdíjba megyek. És aztán? Egyszer lehet, meg is halok. És aztán? Elhallgatott. Ide akartál kilyukadni? – fordult meg. Elmosolyodtam. Igen. Pontosan ide. Miért? Mert sok ember hozzád hasonlóan tudja a válaszokat. Vagyis vannak valamiféle válaszai, elképzelései. Olyanok, mint amikor téglákat teszünk egymásra, és felépítünk egy falat. Ez az életterv, majd összeáll maga az élet, mint egy épület. És a legutolsó „ésaztán” után mi jön? De te azt mondtad, hogy nincs legutolsó „ésaztán”,

ahogy nincs az a megrakott szénásszekér, amire ne lehessen még egy villával rátenni. Van. Mindig van egy utolsó szénaszál, ami után leborul az egész. A legutolsó „ésaztán” után a végállomás van. Én a mennybe kerülök – mondta. Jó válasz. De, ahogy elmesélted az életedet, nem tűnt túl izgalmasnak. Pedig az, pap bácsi. Azért is akarok orvos lenni. Miért? Hogy gyógyítsak. Megmentsem az emberek életét. Mitől? A betegségtől és a haláltól. A haláltól? Aha. Hogyan? Fel fogok találni egy gyógyszert, ami megakadályozza, hogy megöregedjenek az emberek, és akkor mindenki örökké fog élni. És még majd feltalálok egy másik pirulát is, amitől feltámadnak a halottak. És azt kiknek kell majd bevenni, az élőknek vagy a holtaknak? Hát azt még nem tudom pontosan. Akkor megnyugodtam. Leültem a fűbe. Nem aggódom a halál miatt. Csak bekapok egy tablettát majd, és nem fogok meghalni, vagy ha mégis, majd te beadod nekem injekcióban, és felébredek. Kitti leült mellém. Ilyen nem létezik, pap bácsi. Pedig jó ötletnek tartom. Tudom, hogy ilyesmi nem lehetséges, csak annyira belejöttem a... A mibe? Az álmodozásba. Hallgattunk. Apukám azt mondta, nem lesz belőlem semmi, csak libapásztorlány, ha nem tanulok. Hallgattunk. Igazat mondott. Néman néztük a tájat. Felülről a falut és a templomot, majd a dombokat. Azt mondják, van egy alagút a templomtól a Vörös Toronyig. Tényleg? Elmosolyodtam. Ahol eddig jártam, mindenhol alagutakat képzeltek az emberek. A templomtól a nem tudom, meddig. Volt, ahol egészen Magyarorszáig vezettek az alagutak. És nem igaz? Még pince sincs a templom alatt – válaszoltam. Az emberek elképzelték hosszú járatokat a föld alatt. El-lenségek mindig voltak, és mindig menekülni, élni szerettek volna. Vagy csak úgy, túlélni. Ezért úgy képzeltek és aztán elhitték, hogy valóban léteztek ilyen alagútrendszerek. Rejtett utak, amik egy szebb világba, élhetőbb világba vezetnek. Egyik-másik író annyira messzire ment, hogy az egész Földet behálózó alagútrendszerekről fantáziált, amik kontinenseket kötnek össze. És kik építették ezeket? Azt mondja, hogy a földönkívüliek. Elnevettük magunkat. Olvastam egy könyvet. Arról szólt, hogy jönnek ezek a földönkívüliek és

piknikeznek. Mint mi most itt. Megesszük a szendvicseinket, egy kicsit beszélgetünk és hazamegyünk. Pár órát jól érezzük magunkat, és a szemetet itt hagyjuk. Mondjuk. Ez a földönkívüli szemetet megváltoztatja világunkat. Jönnek a tudós emberek ebbe a részbe, és mindenféle furcsaságot találnak és észlelnek. Azt mondják, ismeretlen tudás nyomait találták meg. Mintha a szemet között, mondjuk, a te csodapiruláid dobozát is megtalálták volna. Izgalmas – húzta maga alá a lábát Kitti. Mintha ezek a lények, akik örökké élnek, ezeket a pirulákat szednék, hogy végtelenül éljenek, de amikor elmentek, a csomagból kigurult ez a dobozka, amiben a pirulák voltak. Aha – mondta. Aztán a mi tudósaink, mondjuk te, amikor felnősz, felfedezed a formulát, és sorozatban legyártod. Nevettünk. Meséld tovább! Szóval, ebben a zónában megváltoznak a törvények. Sőt, van egy tárgy, ami minden kívánságod teljesíti. Ezt akarja mindenki megszerezni a kincsvadászok közül. És sikerül nekik? Nem. Azt hiszem, nem. Miért mondtad ezt el? Azért, mert ez nem mese. Vagyis? Igaz történet? Igen. Voltak itt földönkívüliek? Mondjuk, hogy nem ez a legmegfelelőbb kifejezés. Jézus itt járt. A Földön. Testben. Nem a szemetet hagyta ránk, hanem az ígését, a beszédét. Az ő ittjárta után megváltoznak a törvények. Más törvény uralkodik a világban. A szeretet törvénye. Az ismeretlen tudás a szeretet maga. Az ő szava nem szemet. Életeket ment meg. Gyógyít, akár a te csodapirulád. Nem a fizikai törvények változtak meg, hanem más. Micsoda? Te azt mondtad, segíteni fogsz az embereken. Meggyógyítod a testüket. Meghosszabbítod az életet. De meddig? Egyszer úgyis meg fognak halni. De te azt mondd majd: „megmentettem az életüket.” Meddig mentetted meg? A halálig. Itt jön az utolsó „ésaztán”. Jézus menti meg az életet. Te csak a biológiai létezésüket hosszabbítod meg. A kertet, a bioszt. De nem a képet, az igazi életet. Nincs életmentés. Még volt egy szer, amit kerestek. Egyféle elixír. Ami megváltoztatja a biológiai törvényeket. Ahogy te szeretted volna. Nem öregednek és nem halnak meg. És azt az állapotot tartósítja, vagy inkább véglegesíti, amikor a legboldogabb voltál. Emlékszel, amikor megkérdezted, hogy milyenek leszünk odaát? Igen, emlékszem – válaszolta Kitti. És a válasza is? Arra is. Azt mondtad, hogy olyanok leszünk, mint amikor itt a legboldogabbak voltunk. És a könyvben megtalálják ezt az elixírt? Nem. Nem találják meg. Miért? Szerintem azért, mert rossz helyen keresik. De mi tudjuk, hogy hol keressük. Igaz? – nyújtottam ki a kezem.

Ideje mennünk. De én elfáradtam. Nem viszel a nyakadban? De. Leviszlek. Felült a nyakamba, és elindultunk haza. Látod, itt már csak egy ember fér el az ösvényen. Ezért mondtad, hogy te vagy a vezető? A vezető az, aki elől megy? Most melyikünk megy elől? Egyikünk sem, válaszolta Kitti a magasból. Itt a földön a vezetőnek kell elől mennie. Úgy a jó. Aztán amikor hazafelé megyünk, akkor már elfáradunk, mint te. Elfáradunk a követésbe, a mászásba, kapaszkodásba. Olyankor a vezető, ha végig mellette voltunk és követtük, a nyakába vesz és hazavisz. Egyszer egy vezető mesélte az élményeit. Taxisofőr volt. Egy alkalommal az egyik utas igen izgága volt. Folyton kérdezősködött az úton. Ki lakik ebben a szép házban? Ki itt a polgármester? Hogy hívják ebben a faluban a román papot? Ő mindenre nemleges választ adott. Az utas kicsit megsértődött, és azt kérdezte, akkor mit tud maga? Tudok autót vezetni, és tudom a legrövidebb utat a célállomásig. Jézus azt mondja, én vagyok az út. És tudod, Kitti, legyenek bármennyire is menő autóink, az utat nem tudjuk megváltoztatni velük. Már messziről láttuk a magnóliafát. Ott az otthon! Kiáltotta Kitti. Bedoblak a kerítésen? – kérdeztem, és kicsit megdőltem, mintha csakugyan be akarnám dobni. Ugyan, pap bácsi, nem látod, hogy nyitva az ajtó?

Rudolf Ágnes fotója

Tatár Etelka

CHICAGÓI LEVÉL

CSEREBOGÁR, SÁRGA CSEREBOGÁR

Innen, az aszfaltdzsungelből, nem tudom eléggé megköszönni a drága jó Istennek csodás gyermekkoromat, nagyszerű szüleimet, a szép családi házat a hatalmas kerttel, benne a sok-sok finom friss gyümölccsel, zöldséggel, valamint a Maros partját, ahol felnevelkedtem. A nyárba izmosodó tavaszi estéket, a hatalmas nagy cserebogár-vadászatokat, amelyeken csak nagy ritkán voltam egyedül, többnyire az egész fertály velem egykorú gyermeke ott rohangu. Nem ültünk egész nap a tévé előtt, bár nekünk már volt tévénk, számítógépnek még se híre, se hamva nem volt, de volt biciklink, szánkónk, és voltak gyerekkorunkban hatalmas nagy hancúrozások, bújócskák és fogócskázások.

A cserebogár-vadászat a tavasz különös élvezetei közé tartozott. Apám még biztatott is, jó lesz a tyúkoknak, csirkéknek, de anyám mindentől óvott volna, főleg ilyen apró „ragadozóktól”, amiktől ő irtózott. Bogarak, kigyók, békák, lepkék, hernyók és darazsak nem tartoztak a kedvencei közé. Nekem számtalanszor okoztak gubancot az életemben. Én pedig gyermekkoromban igen-igen barátságosan kezeltem őket. Még teknőcöm is volt, de ez külön történet, mert egy teknőc mentett meg minket egyszer az adóbehajtástól.

Igaz, a cserebogár-vadászat nem volt egyértelműen barátságos a részemről, inkább távoli őseim halászó-, vadászó-, gyűjtögetőösztöne robbant ki belőlem. De, hogy azon az estén miért is egy makarónis dobozba gyűjtöttem a bogarakat, ma sem tudom magamnak megmagyarázni. Azelőtt rögtön, ha a markom megtelt, bedobtam őket a tyúkudvarba. A szerencsésebbje elrepült, a többit megették a tyúkok.

Azon az estén a zsákmányom talán több százra rúgott. Nagy boldogan becsempésztem a vadász-zsákmányt a szobába, az ágyam alá. Ez volt szerintem a legbiztosabb óvóhely.

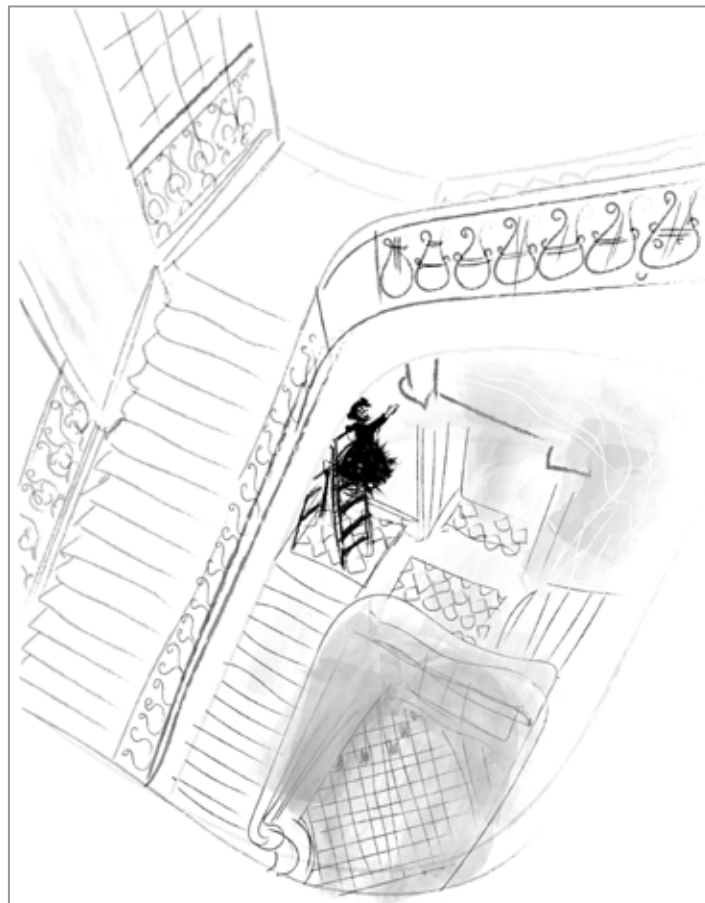
Az egész napos rohangu, fára mászás, biciklizés és úszkálás után természetesen ájultan alud-

tam, amikor anyám rémült sikobálására ébredtem. Valami zsongott a szoba levegőjében, de míg apám nem gyújtotta meg a villanyt, nem jöttem rá, mi az. Hát a cserebogaram.

Míg én nyugodtan aludtam, ők megszabadulásukon munkálkodtak, addig izegtek-mozogtak, míg kinyílt a doboz oldala, és ők uzsgyé...

Apám nevetve, törölközővel a kezében hajkurászta őket kifelé, de anyám a törölközővel nem az ellenséges bogarra tört, hanem engem püffölt.

Persze vérig sértett bizalmatlansága, érzéketlensége a közvetlen természeti világ iránt, részemről nyüzsöghettek volna a bogarak, én békésen tudtam volna aludni. Nem úgy anyám, a család úri ágának képviselője.

Madarász Izabella illusztrációja

Azt is elmesélem, amikor hasonló kalandom akadt apró, zöld levelibékákkal. Élőkerítésünk volt, és nedvesebb időben sok érdekesség megkapaszkodott a krisztustövisbokr ágain-bogain, kezdve a szép fényes bőrű békés siklóktól a csigabigáig és zöld levelibékáig.

Felnőtt koromban, már anyai minőségben a csigákkal akadt dolgom, de nem azért, mert a lányaim nyugtalan, rossz gyerekek lettek volna, hanem a „pionír plán” miatt. Mindenfélet kellett gyűjteni az iskolában a gyerekekkel, az eperlevéltől a gesztenyéig, a gyógynövényektől a csigáig.

Egy szép, esős tavaszi napon, nyakig gumicsizmában, az egész család kivonult a temetőbe csigát szedni, hogy meglegyen a plán. Mert ez akkor, kérem, varázsszó volt, a plán mindenekfelett... a gyárban, a mezőn és az iskolában is!

Nemrég költöztünk Bodóról Újszentésre, a parókia szépen, elegánsan, frissen meszelve várt, Galai apuka jó ízlését dicsérve.

De vissza a plánra! Amíg száraz idő volt, a csigagyűjtés nem volt egy szapora munka, de ahogy jött egy esősebb időszak, mintha a földből is csigák bújtak volna elő.

Mi is összeszedtünk vagy 4 nagy nejlonzacskó csigát, boldogan hazacipeltük, és reggelig a szép, hosszú folyosón szerettük volna tárolni. Csak szerettük volna, mert a csigák – nem is tudtam, micsoda harcias népség – nem nyugodtak bele a fogságba, éjszaka szorgalmasan munkálkodtak a szabaduláson, és elég sikeresen, mert reggelre tele volt a fal, a mennyezet csigával, sőt mindegyik után szép fényes csík maradt a falon.

Ez még csak az ijedelem egyik része volt, hiszen nemcsak a plántól rettegtünk, de Holló Sanyi bácsitól is, az egyház gondnokától, mit szól majd ehhez a csigás mókához.

Rémülten költöttem a családot hajnalok hajnalán, apánk hozta a kétágú létrát, neki jutott a mennyezet, mi hárman meg szedegettük, ahol értük. Az egyetlen, aki felhőtlen örült ennek az incidensnek, a 2-3 éves kisfiam volt. Ő minden újra foglyul ejtett csigának sikongva örvendezett.

Szerencsére, mire Lidike néni, a harangozó jött, a csigák már újra a szatyorban nyüzsögtek, mi indulunk az iskola felé, az ide-oda kanyargó fényes csíkokat meg, szerencsénkre, nem vette észre senki.

Manapság mosolyogva gondolok ezekre az apró incidensekre, amik akkortájt kissé megnehezítették az életemet.

Cserebogár, sárga cserebogár... sóhajtozom bele az egyre szépülő múltba.

Madarász Izabella illusztrációja

Dr. Markovity Radmila

LÓRI – KATONASÁG – HÁBORÚ

Abban az időben a középiskola befejezése után vitték a fiúkat katonának. A tojáshéj még a hátukon volt, de ezt írta elő a törvény, és a szülők nem tehettek semmit.

Az én fiam is elindult, de háromszor is visszaszaladt a kapuból, harmadszor azért, hogy magával vigye az indexét, mondván: „hadd lássák, hogy nemcsak szép vagyok, de okos is.” Persze, rettenetesen okos volt az én fiam! Igaz, hogy első nekifutásból felvették az egyetemre, és amikor ha-

zajlott a katonaságtól, annak rendje és módja szerint elment az első nap Újvidékre. Mikor hazajött, elébem állt, és „okosan” elkezdte:

– Tudod, anyu, a dékán fogadott bennünket, és azt mondta, hogy ezt a műszaki egyetemet átlagban nyolc év alatt fejezik be a hallgatók. Mikor megnéztem, mi a tananyag, semmit nem találtam abból, amit én szerettem volna megtanulni. Úgy döntöttem, elmegyek inkább dolgozni. Képzeld, ha nem leszek az átlagban, még tegyél rá két évet,

megkopaszodom, és a nyakadon élősködnék, azt már nem.

– Ne add fel ilyen könnyen! Próbáld meg az első évet, és ha akkor is így vélekedsz, ám legyen!

– Döntöttem! Nem megyek!

– Na jó, ha nem akarsz oda menni, ami ötéves, eredj magyartanárnak. Az négy évig tart, meg érzed is van az irodalomhoz.

– Ugyan, anyu, hogy egy életen át titokban számolgassam a zsebemben az aprópénzemet, mint te, és még doktorátusod is van mellette. A barátaim többet keresnek középiskolával a szövetkezetben.

Mondhattam, amit csak akartam, az én fiam befejezte a tanulmányait, kemény egynapos egyetemista státusszal.

Belenyugodtam, az ő élete, az ő döntése, én megadtam a lehetőséget.

Elkezdett dolgozni az én Lóri fiam. Pár hét elteltével, a bakaság meg az egynapos egyetemi tudásszippantás után, behívták a topolyai kaszárnába gyakorlatra, mégpedig két hétre.

Azt a pattogást még én sem bírtam hallgatni.

– Most jöttem haza a katonaságtól! Már megint vonuljak kaszárnába?! Ez nem igazság!

– Hallgass már! Nem szakad le az ég, ha ott leszel Topolyán két hétig!

– De én nem akarok odamenni!

– Akarsz vagy sem, ott leszel! Nem esik le az aranygyűrű az ujjadról, ha dolgoztatnak.

Fogta a katonai felszerelését, és elment Topolyára.

Két hét múlva, mikor hazajött, olyan volt, mint a nyúzott macska.

– Beteg vagy, kisfiam? – kérdeztem kissé rémülten.

– Nem vagyok beteg.

– Akkor mi történt veled?

– Olyan nehéz munkára fogtak bennünket, hogy ha nincs a montenegrói sofőr kolléga, én ott halok meg.

– Mondd el, mi történt!

Magamban eldöntöttem, elmegyek a kaszárnába, és majd meglátom, mi zajlott ott a tartalékosok között.

– Tudod, anyu, éhségstrájkba kezdtem!

– Mit csináltál?!

– Jól hallottad! Napokig nem ettem. Akkor az az idősebb montenegrói ember szárnyai alá vett, rászédett az evésre, meg segített a munkában is. Gondolkodtam, és arra az elhatározásra jutottam, ha hazajövök, megkérlek, menj be a katonai osztályra, most ugyanis a Szocialista Szövetség elnöke vagy, neked megteszik, és kiíratok a topolyai ka-

szárnyából, onnan a községi Területi Védelemhez lennék beosztva. Akik ott vannak, azok reggel ki-mennek a határba gyakorlatozni, estére pedig hazaérnek.

Aha, szóval erre megy a játék!

– Drága kisfiam! Nem megyek én sehova! Állítsak be Lacihoz meg Lyubohoz, hogy az én fiam Nyenye-Nyunya Tej Vili, nem bír ki két hetet a kaszárnában, hozzátok át szegénykémet a kis-hegyesi Területi Védelemhez. Ne is szólj semmit! Befejeztem.

Látni kellett volna fiam csalódott arcát, meg még bizonyára haragudott is rám, de engem egy cseppet sem érdekelt.

Telt-múlt az idő. Nemsokára jött a rettenetes hír: kitört a testvérháború. Félelem, bánat takarta be a falut meg az országot is, csak azok voltak felvillanyozva, akik saját eszükkel nem tudtak gondolkodni, csak a tévé meg az újságok hazugságait szajkózták.

Akkor zokogtam fennhangon, sőt átkozódtam is, amikor engem értesítettek, hogy az öcsém másnap teljes felszerelésben jelenjen meg Belgrádban a hadiszálláson. Ő magas rangú katonatiszt, aki éppen idehaza volt, és az én telefonszámomat adta meg, mert ahol laktak, ott nem volt telefon. Amikor értesítettem az üzenetről, egy arcizma sem rándult meg, azt mondta, végignézi a futball-mecset, van ideje készülni. Elbúcsúztam tőle, és zokogva mentem haza. Rettenetes nyolc hónap várt ránk. Icu, öcsém felesége, amikor a hírek jöttek, akkorra itt volt nálam, néztük közösen a híreket, mert ha valamelyik magas rangú tiszt elesett a háborúban, azt bementték.

Egy alkalommal, hírnézés közben mindketten úgy hallottuk, Tóth Tibor nevet ejtett ki a bementő. Icu elfehéredett, sírni kezdett, én meg próbáltam nyugtatni, hogy mintha nem jól értettük volna, de az én könnyeim befelé folytak. Megvártuk majdnem szó nélkül a második híradót, amikor kiderült, hogy egy Todor nevű katonatiszt esett el a harcok folyamán. Akkor örömkönnyeket sírtunk. Sajnos valahol, valakik gyászba borultak. Fájdalmukban mi akkor nem tudtunk osztozni. Ma sem érzem gonoszságnak örömről, mert nem azért örültünk, hogy szerencsétlen Todor meghalt, hanem azért örültünk, hogy a mi szeretünk életben van.

Nemsokára megjelent nálam a kollégám, láttam rajta, valami nyomja a lelkét.

– Radmila, én vagyok a fiad felettese. Ha én megyek, neki is menni kell. Ma éjjel eldől minden. Ne szólj neki semmit, csak téged készítelek fel.

Nem maradt sokáig. Ment vissza a családjához. Ez az éjszaka sehogyan sem akart elmúlni. Nemrég olvastam valakitől egy idézetet, miszerint a félelem felgyorsítja az idő múlását. Hát, biz' ez rám nem vonatkozik! Nekem időtlen időnek tűnt az éjszaka. Sehogyan sem akart hajnalodni. Elmúlt a reggel, a délelőtt, a délután, csak a bizonytalanság nyomta a lelkemet, eszemet, testemet. Nem bírtam tovább. Felkerestem a kollégámat.

– Mondd meg, az Isten szerelmére, mire mentetek!

– Eredj haza! Amíg engem látsz, addig minden rendben van.

A fiam látta, mennyire aggódom, letört vagyok, és egy alkalommal odafordult hozzám.

– Ne félj, anyám, nem megyek sehova sem. Tudom, sokan elhagyták a falut a háború miatt, de én itt maradok melletted. Nem hagylak el. Ha meg menni kell a frontra, csak Tibi bátyó keze alatt akarok lenni. Megsimogatta a hajamat, nekem meg valami csúnyán beleesett a szemembe, mert könnyezni kezdett.

Úgy-ahogy megnyugodtam. A pillanatnyi veszély elmúlt.

Egyszer csak hallom, hogy viszik a területvédelmiseket a harcterre. Uram Jézus! A három faluból a legtöbbet ismertem. Vagy tanuló voltam vagy kollégám vagy rokonom volt.

Rettenetes hír érkezett. Torjancinál nagy harcok dúltak. Sok a sebesült, három halott a mieink közül. Rettenetes! Gyászba borult a község.

Ekkor nem mondtam semmit a fiamnak, csak amikor a háborúnak vége szakadt, akkor kaptam fülön.

– Látod, kisfiam, ha akkor átíratlak kérésedre, ki tudja...

– Anyám, életed legjobb döntése volt. Most is hozhatnál jó döntést, ha hozzám vágnál pár ezer dinárt. Éhezünk. Nézz rám!

A jó döntés: most nem kapsz egy fityinget sem, mert amíg 115 kilót nyomsz, addig nem éhezelsz. Találj ki valami mást!

Hangosan hahotázott a fiam, és összekuszálta a hajam.

Koreck Aladár

EGY ZONGORA TÖRTÉNETE

A 20. század elején születtem a csehországi Königsgratzban (Hradec Králové), az 1864-ben Antonín Petrof alapította manufaktúrában.

Ez a cég kinőtte magát, komoly hírnévre tett szert, olyannyira, hogy már az 1899-es években az Osztrák Monarchia udvari zongorakészítője lett. A 20. század fejlődést és modernizálást hozott a cég életében: úgy a Monarchiában, mint Európa keleti részein is a Petrof az egyik legismertebb hangszergyártó lett. Átélté mind a két világháborút, és 1958-ban elnyerte a brüsszeli Expo arany-medálját.

Napjainkban a Petrof Európa legjobb zongora- és pianínókészítő vállalata az ötödik-hatodik generáció irányítása alatt.

Én egy Petrof zongora vagyok, és megvallom, büszke vagyok származásomra: kereszthúros mechanikai, hét oktáv terjedelmű, külsőleg fényes mahagóni kivitelű, szép fekete-fehér, kellemes billentésű billentyűkkel, két pedállal, faragott kotatartóval, közepén Beethoven arcképével.

A háború előtt Bécsből Aradra kerültem, majd a háború után egy családhoz egy ötéves kislány születésnapjára ajándékként.

Az egész család örült nekem, de főleg a kislány, és mindjárt elfoglaltam méltó helyemet a nappali sarkában. A kislány elkezdett zongorázni tanulni. Előbb Bayer, Czerny és sok-sok skála: dúr, moll, kromatikus, majd egy-két év múlva már magyar nóták, operett- és operarészletek, valamint sok Strauss, aminek nagyon örültem, mert bécsi korszakomra emlékeztetett. Egy pár év múlva már felhangzottak Mozart, Brahms darabjai, Chopin-alcerek, etűdök, noktürnök és Beethoven híres szonátái. Boldog voltam, aranykorszakomat éltem, szinte minden nap elhangzott egy szép zeneszám.

Teltek az évek, a kislánynak – már nem is kislány – más elfoglaltságai lettek, és mind kevesebbszer zongorázott. Aztán férjhez ment, és született egy kislánya, aki pár év múlva szintén zongorázni tanult. Ismét a középpontba kerültem, felhangoltak, foglalkoztak velem, és ez a kislány is szépen haladt a zene tanulásában. Volt eset, mikor a mama és a kislány négykezeset is játszottak... nagy örömom-

re. De itt is közbejöttek a prózai dolgok: iskola, egyetem. A kislány elkerült Aradról, és én megint feledésbe merültem. Kivétel csak ritka esetekben adódott, ilyen volt a karácsony, szenteste, amikor az egyik kislány zongorázott, a család és barátai körülálltak, karácsonyi dalokat énekeltek, és az egyik nagymama olyan gyönyörűen énekelte el a *Stille Nacht*-ot, hogy szinte én is elérzékenyültem. Az évek teltek, lassan-lassan megöregedtem, a húrjaim leengedtek, lehangolódtak, hamis hangokat hallattam, de megtartottam helyemet a szoba sarkában, mint egy szép, mutatós bútordarab, amiről csak a port kellett letörölni. Mit csináltam volna? Belenyugodtam.

Akkor számomra valóságos csoda történt. Messze-messze, az óceán partján egy kisfiú, az unoka zongorázni tanult. Megint felértékelődtem, a középpontba kerültem, felhangoltak, és vártam a kisfiút. És a kisfiú eljött, leült mellém, az öreg zongora mellé, és zongorázott. Haydn, Bach, Beethoven: ismét szólt a zene. Nagy öröm volt ez nekem. Meg kell vallanom, elégedett vagyok magammal, hiszen három generációnál hozzájárultam a zene megszerettetéséhez.

Azt írta az újság

Piroska István

NICOLAE IORGA – NAGYVÁRADRÓL – MAGYAR KÖZPONTOK: ARAD ÉS NAGYVÁRAD –

Mint az előző részben említettem, az uralkodó I. Ferdinándot Gyulafehérváron 1922-ben koronázták meg Nagyrománia királyává, de az erdélyi Román Nemzeti Párt politikusai nem mentek el a koronázásra, így tüntettek az ókirályságbeli hatalom ellen. Iorga, hogy megértse indítékaikat, és jobban megismerje Erdélyt, Bánátot, Partiumot, végigjárta a megszerzett területek nagyobb városait, s a tapasztalatait az 1923-ban megjelent könyvében összegezte. Ebből valók az itt következő szemelvények.

Arad nagy lett, Nagyvárad nehezen tartotta meg a nevében szereplő nagyságát. Köztük gazdag, sűrűn lakott területek találhatók. Nagy falvak, idegen nevekkal, amelyek román fordítása féloldalasra sikerült. (...)

A határ egy másik pontja Nagyvárad, amelyiket már kutattam. Szorgalmasak voltak az ipar területén, ameddig a háború utáni gazdasági válság ezt nem gátolta. Több jóindulattal, hozzáértéssel ezen lehetett volna segíteni. (...)

Úgy tűnik, hogy enyhült a magatartás keménysége azoknál, akik abban bíztak, hogy a múlt visszatérhet. Csak a sajtó, amely itt is aktív és intelligens, áll harcban a hajthatatlan cenzúrával, amely mellett sikerül – ahogyan várható volt – kitörnie, hiszen az emberi gondolkodás képlekeny (alkalmazkodik a helyzethez). A nagy magyar kulturális erőlködés (magyarkodás???) itt nem érezhető annyira, mint Aradon.

A nagy családból származó püspök visszahúzódott a várába, amelyhez hozzátartozik a XVIII. században

épített szép palota, valamint a nehézkes (komor) templom. Ez utóbbi áll a régi középkori szentély helyén, ahol pihennek a régi királyok, szentek és hősök, egészen a fékezhetetlen Zsigmond császár és királyig. (...) A kőtörmelékek, amelyek befedték a püspökök sírhelyeit, emlékeztetnek arra az időre, amikor a magyarok nyugati stílusú templomokat építettek.

A Kanonok soron a szorgalmas tudós, Karácsony tisztelendő önző módon kizárólag azért dolgozik, végzi történelmi kutatásait, hogy saját népének uralkodási céljait igazolja. Kiengesztelhetetlen fájdalomában a változások miatt, amelyek neki, mint nacionalistának és történésznek katasztrófát jelentettek, nem vesz számba semmit a környezetéből, kivéve a Szent László-szobrot, amely mellett néma fohással megy el. Különben szabadon átjárhat a határon az ott élő hívekhez, ugyanakkor a sok tízezer ott élő román egy simogatást sem kapott saját egyháza részéről.

És most rólunk. Az egyesült egyház nem az a nemzetnek, mint a néhai nagy ambíciójú, büszke Radu pap idejében. Neki úgy tetszett, hogy a gyönyörű palotában, amelyet a főtéren építtetett, megvesse az életét, amelyet a rivális nemzet állama tartott fenn. A könyvtár, amelyben irodalmi kincsek, a XVIII. századi erdélyi írók kéziratai, könyvritkaságok vannak, nincs megnyitva a nagyközönségnek.

Valeriu Frențiu püspöknek, aki a balázsfalvi Metropólia jelöltje, és akit az egykor eltávozottak támogatnak, felekezeti gondjai vannak, fogadalma szerint kinyújtja kezét minden után, ami katolikus még akkor is, ha az románellenes, idegen szerzeteseket hív az iskolák vezetésére. A magasabb szintű állami iskolák gyenge kezében vannak. A másik templom az új országba ment át, egy olyan káptalanságból, amelyen folt esett Mangra árulásai miatt, Roman Ciorogariu püspökségébe, aki egy régi harcos és kiváló adminisztrátor.

A magyarok ideje alatt a Kancellária „kis házból”, a jó gazdálkodásnak köszönhetően, egy „első házba” költözött, amely gyönyörű, mint egy palota, intelligens építész-mérnök műve, és meggátolta, hogy a rossz ízlés betörjön a gazdagon berendezett lakásába. (...)

Mária királyné diszkrét szobra díszíti a Színház tere, valamint a király mellszobra áll a Katona Iskola előtt. (...)

Ennyivel vagyunk jelen most. (...) Említsük meg még a Bacalagiu ezredes által szerkesztett A három Körös című folyóiratot, amely értékes kapocs a magyar kultúrával. A velünk együtt élők cikkei jók, a következők figyelmeztettek (cuminte). A saját kultúránk területén a publikálások nagy nehézségekkel küzdenek, nincsenek irányelvek.

Itt megállunk. A nagy múltú város központi terén, amelynek múltja nem a mienk, amely a kortárs magyar

élet lendületét mutatja egészen az utálatos budapesti stílusig, őrt áll a mi templomunk tornya, amelyet szilárdan emelt a keleti ortodoxia abban az időben, amikor nem volt államunk. (...)

Elmegyünk a határ közelébe, gazdag búzatáblák, amelyek vásárlás útján bukaresti gazdagok birtokába kerültek. (...) A határon túl egy hatalmas terület a semleges rész. A messzeségben emberek mozognak, fegyverek csillognak, másoknak egy remény, nekünk figyelmeztetés, ha a pártoskodáson túl nem tudjuk a területet konszolidálni.

***

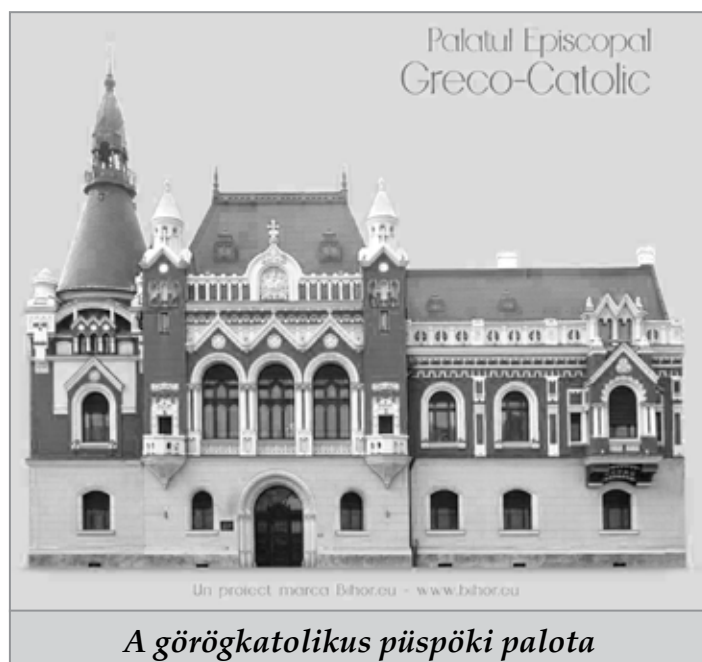
Az írást olvasva az embernek A walesi bárdok jut eszébe:

„Edward király, angol király,
Léptet fakó lován:
Hadd látom, úgymond, mennyit ér
A walesi tartomány.”

Nem lehet tudni, hogy Aradról Nagyváradra Iorga vonattal ment-e vagy gépkocsin, de ez utóbbi a valószínűbb. A számára idegen nyelvű települések Zimándújfalu, Kisjenő, Szalonta lehettek, botosani származása okán nem ismerhette e települések nevét, történetét.

Megállapításai a váradi iparról, a magyar nyelvű kultúráról felületesek, köztudott a Trianon előtti Nagyvárad fejlett ipara és gazdag irodalmi élete.

Vitriolba mártott tollal írt a katolikus és görög-katolikus egyházzal, arról a bihari katolikus püspökségről, amely Szent István idejében alakult. A görögkatolikus püspökséget 1777-ben Mária Terézia alapította, és neki adományozta a római katolikus püspökség belényesi uradalmát. Az ortodox püspökség a városban az impériumvál-

tás után alakult meg, 1921. április 21-én Roman Ciorogariu foglalta el a püspöki széket.

A Nagyváradai Római Katolikus Egyházmegye egy része a trianoni békeszerződés után Magyarország területén maradt, ahol létrehozták a debreceni apostoli kormányzóságot. A püspökség székhelye, gróf Széchenyi Miklós püspökkel az élen, továbbra is Nagyváradon maradt. A püspök 1923. december 6-i halálát követően a román királyi hatóság hosszú időre nem engedélyezte megyés püspök kinevezését, ideiglenes főpásztorok vezették az egyházmegyét. (Bjelik Imre apostoli adminisztrátor volt a vezető 1923 és 1927 között).

Karácsonyi János történész, szentszéki bíboros és nagyváradai nagyprépost volt és csak címzetes püspök. Tudományos munkássága felbecsülhetetlen, írt Szent Gellértről, Szent Istvánról, a székelyek eredetéről, megírta Békés vármegye történetét stb. A mai történészek számára forrásértékűek a művei.

Nem ír túl dicsérően Demetrie Radu, a bölcselet és teológia doktorának tevékenységéről sem. Ő volt, aki megépíttette a nagyváradai román Püspöki Palotát, majd a belényesi, holodi és biharfüredi villákat. 1914-ben kezdte el a Teológiai Akadémia építtetését, melyet csak az első világháború után tudtak befejezni. Szélsőségesen nacionalista irányt képviselt. Teológusoknak csak olyanokat vett fel, akik románoknak vallották magukat, azok a magyarok, akik az egyházmegye papnövendékei akartak lenni, kénytelenek voltak megtagadni magyarságukat.

1918 decemberében Ioan Papp aradi ortodox püspökkel és Gheorghe Pop de Băsești politikus-sal részt vettek a Gyulafehérvári Nagy Nemzetgyűlésen, ahol bejelentették Erdély egyesülését Romániával. A püspökségén még vendégül látta a román királyi családot 1919. május 23-án tett nagyváradai látogatásán. A román szenátus tagjává választották, és ez okozta vesztét, 1920-ban meggyilkolták. Tehát Iorga látogatásakor már nem volt életben.

Mangra Vazullal, az úgynevezett árulóval Ady Endre is foglalkozott a *Csaholó hazafiság* című írásában. Szerinte *„igaztalanabb hajsztát régen nem látott a világ a Mangra Vazul ellen folytatott hajsztánál. Oktalanul gyalázzák, s lehetetlenné akarják tenni Mangrát a románságnak éppen azok az emberei, akikről legkevesebb őszinteséget és jót várhatunk. (...) Mangra Vazul nagy talentumú, tiszta szándékú ember. Heves temperamentuma lehet talán, hogy elragadhatta valamikor, de hosszú évek óta a béke legőszintébb embere. Bár Meșianuék erkölcsileg is meg akarták bélyegezni,*

emberi és papi méltóságához és tisztességéhez nem érhet szenny. Hiszen vikáriussá sem lehetett volna más-ként kinevezni. A püspökválasztó zsinat Mangra mellett döntött, s e döntés csak Meșianu rokonai keblének lehet sérelme.”

Ami a szobrokat illeti, a Tóth István által készített Szent László-bronzszobor, amelyet Schlauch Lőrinc bíboros szentelt fel 1893. szeptember 10-én, az ezt körülvevő négy oroszlánal együtt, eredetileg a város főterén állott, ahonnan a román uralom beálltával el kellett menekíteni. Helyére I. Ferdinánd román király szobra került. Napjainkban a váradi magyarság elszántan küzd, hogy a szobor visszakerüljön az eredeti helyére.

Szent László szobra a székesegyház előtt

A színházépület előtt Szigligeti Ede mellszobra állt, Margó Ede alkotása, amelyet 1912-ben állítottak fel. A szobrot 1923 nyarán a román hatóság a Schlauch-kertbe száműzte, helyére Mária román

Szigligeti Ede mellszobra

királyné szobrát állították. (Napjainkban a szobor ismét az egykori helyén áll.)

Iorga útinaplója tanulságos olvasmány, az ember mindig kíváncsi arra, mit gondolnak róla a „másik oldalon”. Nyilván elfogult, mert a saját nemzete szemszögéből szemlél mindent a „megkapott területen”, de azért egy nemzetközileg elismert, nagy tudású történelemprofesszortól elvárnánk, hogy alaposabban tájékozódjék arról az országrészről, amelyet meglátogat. Szűk látókörű szemléletmódját mutatja, hogy a nemzetközi híró Karácsony János történészben csak a nacionalistát látja, mert az saját népe történetét tanulmányozza, és annak szempontjai érdeklik. (Közben nem veszi észre, hogy ő sem tesz másként.) De az elfogultságával együtt képes elismerni például a magyar sajtó vagy a színházkultúra fejlettségét. Érdekes, de inkább megdöbbenő, hogy az európai híró váradi épületek szépségét nem értékeli, ebben csak utálatos budapesti stílust lát (bár lehet, hogy nem szerette a szecessziót).

A Szent László által alapított, nagy kultúrájú város nagyobb elismerést, de legalább tárgyilagossabb méltatást érdemelt volna, megfeledezett arról, hogy az „ellenséges nemzet” idejében épült minden, amit látott.

Szent László hermája a győri bazilikában

Forrás

Nicolae Iorga: *În Ardealul anului Încoronării*, București, Editura Pavel Suru, 1923., p. 61–79.

román–magyar fordítás: www.prominoritate.hu/folyoiratok/1999/ProMino-99-1-18-Nicolae_Iorga

Oktatás

Rogoz Marianna

NYÁRI ÉLMÉNYEINK

Alig kezdődött meg a 2018–2019-es tanév, a Csiky Gergely Főgimnázium hetedikesei máris Sonkolyosra akartak kirándulni. Teltek a hetek, rövidültek a nappalok, hűvösebbek lettek az éjszakák, féltünk, hogy beáll az őszi eső is, ezért a kirándulást elhalasztottuk tavaszra. Mikor eljött a tavasz, az volt a baj, hogy nagyon rövid lenne csak egy hétvégére elutazni, tehát megbeszéltük, hogy a vakáció első hetében fogunk táborozni. Időben lefoglaltuk az utánfutókat, és nagy lelkesedéssel vártuk, hogy a tankönyvek leadása, az ünnepélyes eredményhirdetés, a jutalmak, díjak

és dicséretetek átadása után most már valóban indulhassunk a Sebes-Körös partjára.

A vonatozás kis zűrzavarral kezdődött, mivel mind a tizennyolcunk helyén ültek utasok, de lassan mind átadták helyüket a helyjeggyel rendelkező diákoknak. A három óra hamar elrepült: ki olvasott, ki zenét hallgatott (fülhallgatóval), mások kártyáztak. Mikor megérkeztünk, vártak az állomáson, és csomagjainkat elszállították a táborhelyre. Húszperces séta után mi is megérkeztünk, s miután kialakultak a kis csoportok, kiderült, hogy ki kivel alszik majd egy-egy utánfutóban.

A finom ebédet követően, habár az eső is erősen lógatta a lábát, raftingozás várt ránk. Eljöttek értünk, felszerelést kaptunk, és elvittek arra a helyre, ahonnan elindul majd a vadvízi evezés lefele a Sebes-Körösön. A Nagy Magyar-barlang közelében szálltunk csónakokba, de csak az eligazítást követően. Erősen kellett markolnunk az evezőket, hiszen az eső is rázendített, a szél sem maradt alább, s a folyó is sodort. De ettől vált még érdekesebbé. Két csónakba osztva, egymással kicsit versenyezve, egymást spriccelve haladtunk lefelé. A vízesésnél és a folyóban is többen kipróbálták, mennyire hideg a víz: beleugrottak, megmártóztak benne. Valóban hideg volt. Pár pillanatra a hangjuk is elakadt a merészeknek. Szerencsére nem fázott meg senki. Evezni továbbra is keményen kellett, az oktatók nem hagytak pihenni bennünket. Több mint két órát tartózkodtunk a vízen, majd a felszerelés és csónakok leadása után visszatértünk a táborba, ahol mindenki forró vízzel lezuhanyozott, és száraz ruhát vett. Vacsora közben, de utána is mindenki a benyomásait mesélte. Fantasztikus élményben volt részünk. Mindenkinek nagyon tetszett.

A következő napon, reggeli után a Nagy Magyar-barlangba indultunk. Kimelegedett az idő, s a barlang hús levegője kimondottan jólesett. Az idegenvezető sok érdekességet mesélt a barlang eredetéről, állatvilágáról, hogy mire használták a környék lakói az évek során stb. Sok új információval lettünk gazdagabbak. Sajnos a révi barlangba nem tudtunk bemenni, mivel egy héttel korábban egy vihar során rövidzárlat keletkezett, és még nem javították ki.

Az idő újból esőre állt, de amint kitisztult, a gyerekek birtokukba vették a rendelkezésükre álló nagy helyet: fociztak, röpztek, frizbiztek. Ha pedig éppen szakadt az eső, leültek társasozni.

A harmadik nap is nagy izgalommal indult, ugyanis paintballozni készültünk. Az oktatók eljöttek értünk, és elszállítottak egy közeli erdő-

be, ahol volt egy kialakított terep a színes festékgolyókkal zajló háborúsi számára. Megfelelő védőöltözetet és sisakot kapott mindenki, majd eligazítás, a szabályok ismertetése következett. A gyermekeket két csoportra osztották, és megkapták a fegyvereket, illetve 100-100 darab színes golyót. A két csapat egymással szemben állt, középen egy zászló volt elhelyezve, s azt kellett megkaparintani: azok lettek a győztesek, akik megszerezték a zászlót. Kezdetét vette a lövöldözés: kit távolabbról, kit közelebbről értek a színes golyók, egyesek több, mások kevesebb lila foltot szereztek. A rengeteg szaladgálástól és lövöldözéstől alaposan kifáradtak, így az ebéd nagyon jólesett az éhes társaságnak. Utána rengeteg ágat szedtünk az erdőben az esti tábortűzhöz.

Amikor az időjárás megengedte, a gyermekek fociztak, frizbiztek, és a mellénk szegődött kutyussal játszottak.

Ezen az utolsó estén a vacsorát mi készítettük el. Egyesek a tábortűzet élesztették, mások a salátát, a nyársakat, illetve a szalonnadarabokat készítették elő. Akadt olyan is, akinek ez újdonság volt. Bizony, voltak, akik eddig sosem ültek tábortűz mellett, nem ettek még finom, nyárson sült szalonnát, s kenyeret sem kóstoltak, amelyre rácsepegett a frissen kiolvadt zsír. Most viszont mindenki jó étvágygal fogyasztotta a jellegzetesen tábortűzhöz illő eledelt.

Másnap már búcsúznunk kellett. Még egyszer elsétáltunk a Sebes-Körös partjára, s elkészöntünk tőle. Talán még lesz alakalmunk találkozni vele.

Csomagjainkat kedves házigazdáink kivitték az állomásra, mi pedig még sétáltunk egy utolsót a szomorkás, szürke, hűvös időben, szemerkélő esőben.

A vonat késett fél órát. Mikor bedöcögött az állomásra, a mi vagonunk ajtajai belülről le voltak láncolva, így a szomszéd vagonon keresztül szálltunk fel. Hűséges barátunk, a kutyas is mindenáron fel akart jönni velünk a vonatra, de ez nem volt lehetséges. Mikor már mind fent voltunk, kezdődött az újabb kálvária: minden helyünk foglalt volt, kalauznak pedig se híre, se hamva. Fél órába telt, míg nagy nehezen sikerült mindenkit leültetni. Habár a leánykák közül két hármas cso-

port is csak két-két helyen ült, mégis mi kaptuk a letolást útitársainktól. Megállapították, hogy a mai fiatalok mennyire neveletlenek, nem ismerik az udvariasságot, az illetet, mert micsoda dolog az, még ha meg is vásárolta a helyjegyet, hogy ne engedjen mást, idősebbet (helyjegy nélküli személyt) leülni. Az is nagy gondot jelentett, hogy miért beszéltünk magyarul. Mindkét témáról felvilágosítottam őket, de ezt most nem részletezem... Mindezek utána eléggé nyugodt körülmények között üldögeztünk hazáig.

Túl szép és túl jó lett volna, ha valami, illetve valakik nem keserítik meg kirándulásunkat, nem szomorítják el a kedvünket, így a végére.

Szerencsésen hazaértünk, s a legközelebbi kiruccanásunkig törhetjük a fejünket, hogy vállaljuk-e majd a vonat és az útitársak okozta problémákat, vagy inkább autóbust bérlelünk.

Rudolf Ágnes

KÖZEL NÉGYSZÁZ KÖNYV HÁROM ÉV ALATT

A Kortárskönyv-kommandó nevet viselő iskolai projekt a Csiky Gergely Főgimnáziumban indult 2016 szeptemberében, és sikerét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy immár három éve működik, s mintegy 391 könyvvel gazdagodott általa az iskola könyvtára.

A projekt ugyan a 2016–2017-es tanévben indult el, de az ötlet már korábban érlelődött bennem. Minden tanév elején a 9. osztályosokkal könyvtári órát szoktam tartani, hogy jobban megbarátkozzanak a könyvekkel. Így volt ez 2015 szeptemberében is, amikor a könyvtárba belépve a tanulók elámultak a kötetek sokaságán, majd a következő pillanatban egy diáklány azt a kérdést szegezte nekem, hogy „Tanárnő, ebben a könyvtárban csak régi könyvek vannak? Vagy van valami új is, ami közelebb áll hozzánk?” Ez a kérdés megmaradt bennem. S aztán elkezdődött a tanítás/tanulás. Már nem lepődöm meg azon, hogy a diákok nem szívesen olvassák a kötelező olvasmányokat (már a „kötelező” szó visszariasztja őket), de a padosorok között sétálva egyre gyakrabban láttam a tanulók asztalán több száz oldalas könyveket, s mint kiderült, nagy érdeklődéssel olvassák ezeket. A könyvek ugyan a szórakoztató irodalom kategóriájába tartoztak, de úgy gondoltam, valamiképpen támogatnom kellene őket az olvasásban, hiszen ha megszeretik az olvasást, akkor már

csak egy lépés, hogy a kötelező olvasmányokat is kézbe vegyék. Mindezek a gondolatok hónapokon keresztül foglalkoztattak, érlelődtek bennem, mígnem megszületett a Kortárskönyv-kommandó projekt ötlete.

2016 szeptemberében az akkori 11. A-nak lehetősége volt egy opcionális magyaróra, s amikor eléjük tártam a projekt ötletét, nagy lelkesedéssel fogadták. Ötletbörze keretében határoztuk meg célkitűzéseinket, illetve fogalmaztuk meg azokat a feladatokat, tevékenységeket, melyek által ezeket elérhetjük. Mind a két félévre 30-30, kortárs írótól származó könyv beszerzését tűztük ki célul, majd minden osztályban kérdőívet osztottunk szét, így derítve ki azt, melyek a legnagyobb népszerűségnek örvendő könyvek. Amikor ezzel megvoltunk, hozzáláttunk előteremteni a könyvek megvásárlásához szükséges pénzüsszeget: aprópénzgyűjtést és sütitásárt rendeztünk, támogatókat kerestünk (magánszemélyeket és cégeket). Nagy öröm volt látni, hogy a könyvek beszerzése nem csupán egy osztály, hanem az egész iskola ügye volt, hiszen az osztályok, de külön-külön is, egy-egy diák vagy tanár vállalta egy vagy akár több könyvnek is a költségeit. Az Alma Mater Alapítvány is havonta támogatott bennünket egy bizonyos összeggel.

Amikor összegyűlt 20-25 könyvre való összeg, leadtuk a rendelést, és izgatottan vártuk a cso-

mag érkezését... mintha karácsony lett volna. A diákok lelkesen pakolták ki a könyveket, iktatták őket egy regiszterbe, sőt, a projektnek egy logót is készítettek, amit aztán minden könyvbe bera-
gasztottak. A könyvtárban külön polcot rendez-

A logó

tek be ezekkel a könyvekkel, melyekről különböző módszerekkel tájékoztatták az iskola tanulóit: plakátok, honlapon megjelent beszámolók, kiállítások. Majd megkezdődött a könyvmolyok roham... s ez nem túlzás. Zsámbok Emese, aki az első kommandósok között volt, így emlékezett vissza: „Örömmel mentünk le nagyszünetben a könyvtárba, ahol tolongtak a diákok. Mindenki mosolygott, kivéve azok, akik későn érkeztek, így nem tudták kivenni azt, amiért jöttek. Az ő bosszankodásuk sem tartott sokáig, ugyanis gyorsan találtak kedvükre valót az egyre bővülő választékból. Előfordult többször, hogy a folyosón állítottak le minket afelől érdeklődve, mikor jön az új rendelés.”

Az összefogásnak és töretlen lelkesedésnek köszönhetően a tanév végére messze túlteljesítettük célkitűzésünket, hiszen nem 60, hanem 173 könyvvel gazdagodott iskolánk könyvtára.

A 2017–2018-as tanévben az akkori 11. A folytatta a projektet. A tevékenységek köre bővült, hiszen a diákok minden héten bemutattak egy könyvet (az osztályban, a honlapon, az iskolaújságban), amit megvásárlásra vagy éppen elolvasásra ajánlottak. Ugyanakkor egy pecsétet is készítettek, s onnantól kezdve minden újabb szerzemény elején ott virított a jelük. Nagyon figyeltek arra, hogy a könyvek változatosak legyenek, hogy minden korosztály számára legyen megfelelő olvasmány, s nem csupán bestsellereket rendeltek, hanem kevésbé ismerteket is. Újdonság volt ebben az évben, hogy a sokak által kedvelt képregények is felkerültek a könyvkommandó egyre bővülő polcára (immár 275 könyv).

A tanév végén Kurunczi Viktória így összegezte a projekt sikerét: „A Kortárskönyv-kommandó eredeti célját, úgy érzem, messze túlszárnyaltuk, hisz ez az egész nem csupán arról szól már, hogy új könyvekkel gazdagodik a könyvtár, hanem arról, hogy új könyvmo-

A könyvek iktatása

lyok születnek miatta nap mint nap. Sikerült elérnünk, hogy olyanok, akik a folyamatos kötelező olvasmányok miatt minden könyvre idegenkedve néznek, megtalálják kedvenc könyveiket, vagy azt, hogy a könyvtár minden szünetben a legkisebbek nevetésével teljen meg, és ez egy olyan dolog, aminek csodálatos, szinte szavakkal leírhatatlan érzés részese lenni.”

A 2018–2019-es tanévben a 10. A osztály vette át a stafétát, akik szintén kitartással, odaadással végezték ezt a munkát, s év végére már 391-re növekedett a leltárunk. Hogy mit hoz a következő tanév a projekt szempontjából, egyelőre titok, de bízom benne, hogy lesz folytatás!!!

Pecsét... nem csupán a könyvekben

Brittich Erzsébet

100 ÉVVEL EZEŐTT ELHUNYT FESTŐ MŐVE

Vízszintes: 1. A mellékelt reprodukción (részlet) látható festmény alkotójának eredeti neve (...-...) 12. Versenyre készül a sportoló 13. Olasz autójel 14. Azonos betűk 15. Kicsinyítő képző 16. A festmény címe 20. Népies ital 21. Rálátó egy-nemű betűi 22. Két szó: tiltó felszólítás a tekintéssel kapcsolatosan 24. Vízsz. 40. szimbolikus önarcképének címe 27. Székelyföldi várom 28. Oxigén vegyjele 29. ... Ernő magyar író családneve 30. Urán vj. 31. Régi 32. Összevissza mocsok 34. Nikkel és ozmium vj. 36. Jód vj. 37. Tupoljev repülőgépe 38. Sugár jele 39. Vízsz. 1. a legendaszerintében a városban is eltöltött néhány napot 40. Vízsz. 1. művészneve 44. Határozott névelő 46. Római 1 47. Jánosföldre lakója 48. Nagyon büszke 49. Ez volt vízsz. 1. eredeti foglalkozása

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	↓
12				13		14				15	
16			17		18	19			20		
	21				22			23			
24				25				26			↓
27				28		29					30
	31		32		33			34		35	
36		37			38		39				
40	41			42		43				44	45
46		47							48		
49	50							51			

Függőleges: 1. Fél ketrec! 2. Arra a helyre tevő 3. Régen: ház körüli munkát végző férfi alkalmazott 4. Zorro jele 5. ... föld, az alumínium alapanyaga 6. Többes szám jele 7. Arad megyei autójel 8. Hipnózissal előidézett öntudatlan állapot 9. Szigetlakó európai nép 10. Vanádium vj. 11. Határozott névelő 15. Hozzáfog 17. Irtás közepe 18. Vuk anyjának és testvérének neve 19. Szóösszetételekben: új 20. Tintahal, ill. ennek váladékából készült barna festék 23. Kérdőszócska, népiesen 24. Személyes névmás 25. Sürgető szó 26. Összekuszálódott nyérc 29. Kétjegyű mássalhangzó 32. Békés megyei település bejárata! 33. Gyógyítással foglalkozó személy 35. Ide is, ... 36. Viccbeli személy 37. Anyamadár 39. L-lel a végén mosópormárka 41. Kén vj. 42. Üres tény! 43. Erős lap a kártyában 45. Tör-... 48. Durva megszólítás 50. Ittrium vj. 51. Félig rá!

Júniusi keresztrejtvényünk megfejtései:

Vízszintes: 1. Munkácsy Mihály 19. Siralomház 37. Békéscsaba 45. Realizmus 49. Arad 62. Köpülő asszony

Kövér Péter

LILITH, A FÁMFÁTÁL, AVAGY A VÉGSŐ IGAZSÁG AZ „ÁDÁM-DOSSZIÉRÓL”! NAPLÓJEGYZETEK

Motto: „Mondottam, ember: küzdj és bízva bízzál!” (Madách Imre, 1823–1864, Alsósztregova)
(*Korhatáros!!! 66 év alattiaknak nem ajánlott!)

Ahhoz, hogy kiderüljön a végső igazság, elég régre kell visszanyúlnom. Már régóta sejtettem. Ádámmal és Évával kezdem az oknyomozást, mert velük kezdődtek a tisztázatlan bonyodalmak. Tudjuk, először volt Ádám, akit vizes porból gyúrtak, nem csoda, hogy sáros lett. Kicsit tökéletlenre sikeredett, pedig tökösnek képzelte magát. Csak unatkozott és lógott a Paradicsomban, kellett hát egy fehérnép is, hogy vége legyen a lógásnak, akit egy váratlan modus operandival Ádám lengőbordájából műtöttek elő, „costal amputációval”, most már a sebészeti előírások betartásával. Ez volt az első donorigazolvánnyal dokumentált császármetszés, és azt is megmagyarázza, hogy lehet a Nő egyszerre szép is meg okos is: mert férfiből van! Nehéz szülés lehetett (gátszakadás). Itt komplikálódott az eset végzetesen. Ezért később Ádám jogokat revendikált magának, ha már férfi léteire neki kellett megszülnie Évát. Nem is vette el feleségül, mert nem volt kitől megkérni a kezét. Vadházasságban éltek a vadonban, paradicsomi körülmények között, amíg a lakásszerződésük be nem tartása miatt ki nem lettek lakoltatva tüzes pallossal. Összel. Mert akkor érik az alma. Ádámot az Úr a hatodik napon mintázta. Már belefáradhatott a nagy teremtésbe, mert ez az Ádám elég selejtesre sikerült. Ami nem sikerült rajta, azt zárójelbe tette. Ezért lett neki O-lába. Ő volt az első ember a Földön. Előtte ide emberi kéz még nem tette be a lábát. De nem az első élőlény, mert a kígyó már ott volt valahol a kétágú nyelvével, amivel rábeszélte a szerelmeseket a tiltott gyümölcsre. Intrikált! Nem volt könnyű dolga Évával. Tehát tudott beszélni Évával, akiről köztudott, hogy erős beszédhibája volt: nem bírta abbahagyni! Ádám első látásra beleszeretett, mert őt meglátni csak egy pillanat műve volt. Kölcsönként egy csókot, hogy aztán megadhassa a kölcsönt. De aztán odanézett még egyszer, és ezzel már bonyolódott a cselekmény! Nagy előnye volt, hogy megspórolta

az anyóst. Ez elvakította. Amúgy is nagy előnye volt! Ez is elvakította. Éva azt szerette benne, hogy nem kezdett ki a titkárnyójével, mert még nem volt neki. Megmondták, hogy szerelmet talál minden sarokban, csak azt nem értette, hogy akkor miért teremtette a Teremtő a világot kerekre. Ádám megvallotta neki a szerelmét, amit egy fügefalevél mögé rejtett, és élhettek volna boldogan: „A felhő fölött mindig kék az ég!” Ez csak egy költői kép arról, hogy a ruhája alatt a Nő mindig pucér. Meg aztán az csak „egy fügefalevél, azt is elfújta a szél!” Nem maradt róla feljegyzés, hogy ki tartotta nekik a szexuális felvilágosítást, a Teremtő vagy a kígyó, de végül is ők nemzették az emberiséget. Hogy nekünk ki tartotta, arra viszont emlékszem pontosan. Kilencedikesek voltunk, és ez volt az osztályfőnöki óra témája. Legendás oszink bejött, és borzasztó zavarban volt, majd rátért a témára: „Fiúk, aki már volt nővel, az mehet focizni!”

„Te vagy a mindenem, Évi!” – szolt Ádi.

„Hát, ha csak ennyid van, akkor elég csórónak kell lenned” – replikázott a Nő, mert akkor is megbocsájtott neki, ha semmi rosszat nem csinált.

„Ádám, egyetlenem! Szeretsz te engem? Azt szeretném, ha az életed további pénzét velem költenéd!”

Nem akarta mérgecséni, mert tudta a kígyótól, hogy ha egy Férfi mérges, akkor csinál egy csomó hülyeséget. Például megnősül. Ha egy Nő mérges, akkor nem csinál semmit. Se ebédet, se vacsorát, se semmit... esetleg vesz egy új cipőt. A Férfi számára minden halálos bűn bocsánatos, míg a Nőnek minden bocsánatos bűn halálos. Így elváltak a Paradicsomban az almafa alatt – hol volt még ekkor Newton Izsák!? – a kígyóval, a paradicsommadarakkal és majmokkal. Azt, hogy a majmoktól származnak, mint Darwin, csak később tudták meg. Abból vezették le a rokonságot, hogy majomnak és embernek ugyanúgy földig ér a... lába, és kopasz a segge. Elváltak, egészségesen éltek,

csak friss gyümölcsökkel táplálkoztak, főleg azért, mert Éva nem tudott főzni. Amúgy megfőzhetne volna a kígyót, és mennyi mindent megtakaríthatott volna nekünk, de takarítani sem tudott. Nap-hosszat kedveskedtek egymásnak, és gyakorolták azt az univerzális ötbetűs igét, amelyet minden igekötővel lehet használni: meg-, át-, ki-, be-, ide-, oda-, le-, fel-, vissza-, bele-, mellé-, mögé-, hozzá-, rá-, el- és szét- és keresztül-! Mit csinálhattak volna mást? Nem volt internet. Közben azt kiáltozni, hogy „Oh, Istenem! Istenem!”, nem minősül imának. Elosztották egymás között a világ kincseit. Ádám, a Férfi, felmérte, hogy akkor övé a világ kincseinek az ötven százaléka, de a világ csutkáinak a száz százaléka, ha érted, amire gondolok, mert ha Ádámnak azt mondja egy anyuka, hogy „milyen édes a kicsike!”, akkor nem mindegy, hogy ezt a játszóterén mondja vagy a szaunában. Éva is így gondolta, ezért nem adta be a válókereket, mert akkor a csutka Ádámnál maradna! Itt válik az ügy elgondolkodtatóvá. Ha már az anyját nem szidhatta.

Amikor Ádám váratlanul megnyomta Éva bal mellbimbóját, visszakérdezett: „Mi van? Megboldultál?” „Nem, nem. Csak csengettem. Lent áll valaki a kapunál, hogy beengedjék!” – gondolkozott el a házasság lehetőségén, és elsietett, hogy megírja az emlékiratait, mint annyi más Ádám később. Tanulságos, szórakoztató olvasmány. Tulajdonképpen nincs befejezve soha. Minden Ádám hozzáír még valamit. Én ezt itt. A tévedések vigjátéka. Ha engem kérdezel, kötelező olvasmánnyá tenném az élet iskolájában. Ez lett az „Ádám-dosszié” alapja. Ebből tudjuk, hogy két dolog jellemez bennünket: a táplálkozás ösztöne és a szexualitás. Tehát ha jön Ádám, és nincs erekcija, adj neki egy vajás kenyeret.

Ahogy a további korok Ádámai is hozzáírtak, mind színesebbé válik a történet. Kiderül, hogy a gondolkozása eléggé tesztoszteron által vezérelt. Többnyire a biztos pont pontosan az, ami a láb között van. Mert az mindig ugyanaz. Ádámnál! Évánál inkább mindig másik! Az egyik Ádám futott Éva után, és összeütközött egy ismeretlen férfival, aki előle menekült. Többismeretlenes egyenlet! Míg Ádámot a Teremtő a maga képére teremtette, addig a Nőt szerencsére a Pamela Anderson képére. Érthető hát, hogy a mindenkori Ádámnak Éva volt az erőssége! A gyengéje meg a többi nő, de ezért a Teremtő leteremtette. Ó, ezek az erkölcsök! Az erkölcsöscsöszök meg azt hiszik, hogy az a „political corect”, ha ott vakaróznak, ahol másnak viszket. (Bocsánat. Ez a szójáték nem szándékos!) Később, mikor már titkárnője is volt, az is a fele-

ségére emlékeztette. Akárhányszor benyúlt a blúzába, mindig azt mondta: „Ádám, emlékeztetlek, hogy van feleséged!” Az egyik Ádám felismerte, hogy mi a legjobb Évában. A barátnője. Ha Éva leült a barátnőjével beszélgetni a házasságról, az ördög ült a sarokban, és figyelt. A legtöbb házasság azon siklik ki, hogy a társak nem egyeztek meg előre a résztvevők számában. Vagy nem illik a csillagjegyük egymáshoz. Például: Éva „szűz”, Ádám meg seggfej! Ilyenkor hiába vannak Évának tiszta szándékai és fixa ideái. Hiába jön már az első randira menyasszonyi ruhában. Beszélhetsz neki, nem hallja meg. Süket, mint a bálna, amelyről tudjuk, hogy nem hal(!) De Ádám se vágja már ki a szőrt a füliből, hogy ne hallja. Kérdezi Ádám tőlem, hogy a pénteken megkötött házasság mind boldogtalan? Igen! Azt hiszem! Sőt, biztos. Miért lenne a pénteken kötött házasság kivétel?

Itt most egy izgalmas résznek kellene következnie, a happy endnek! Bor, búza, békesség. Szépaszszony feleség. Családi ház, kerttel, garázzsal. Utára néző nagymamával.

De! Happy end, az nincs! Helyette egy borzalmas rész helye következik. A végső igazság! Helyezd ide be a saját házasságod történetét!

Megtudtam ugyanis a Talmudból, a Bibliából és a Koránból, egyszóval Mózes a Teremtés (Genesis) című fejezetéből (Na bumm! Most!), hogy nem Éva volt az első Nő, de nem ám. Ádámnak sem. Most nézel, mi?! Előtte már volt neki egy másik, akit szintén sárból gyúrtak. (A héber/arab nyelveken Ádám jelentése „földből való ember”.) Egy büszke, öntudatos, erős és okos asszony, aki megtagadta, hogy Ádám, ez a fantáziátlan, unalmas szerető alatt(a)valóként kezelje. Ezért aztán mirnix dirnix faképnél hagyta, és bevágta maga mögött a (éden)kertkaput.

Ezt a nőt, akit később a zabolátlan kéjenc, élvhajász, férfifaló femme fatale-ként (fámfátál) állítottak be, Lilithnek hívták. Ő volt Ádám első asszonya, amíg el nem húzta az orrát és a csíkot. Ez persze így nem ment: „Nem mész sehova!” – szólt Jehova(!), és utána küldte Gábiel, Uriel és Sámuel arkangyalokat, hogy hozzák vissza, de nem jött. Az Istennek se! Sokan úgy, mint Lukas Cranach vagy Raffaello, a bosszú angyalát, a kígyót látják benne, de mindenesetre az első feministát, aki féltékenységből rávette Évát az eredendő bűnre, és innen már tudod.

Gábiel, Uriel és Sámuel a tanúim, hogy Ádám panaszra ment a Teremtőhöz, hogy visszakérje az oldalbordáját.

Alsósztregovai Madáchnak meg üzenem: mi a francban bízzak még?!

Szabó István

CSAK MÉG EGYSZER ITÁLIA...

(MINDEN JÓ, HA VÉGE VAN! – MONDTA REJTŐ JENŐ. ÍGÉREM, TÖMÖRÍTÜNK.)

Az Oszlopok

Traianus oszlopa egy mélyedésben található. A Forum Traiani. Létesülésekor ott volt a város szintje. Később beborította a törmelék és a viharos évszázadok. Vaszács körülötte, de ez már nem meglepő. Szerettem volna megérinteni, hogy tapintással is érezsem, élvezsem a kő kemény meséjét! Hogy néhány molekulája az anyagnak, pár pillanata a nagy időnek rám tapadjon. Ehelyett a vaszácsba kapaszkodtam, mint aki ki van zárva a történelemből, és be van zárva a megfoghatatlan pillanatba. Átélték már ezt? Mint a legszebb, legkegyetlenebb utolsó szerelem – sosem ér véget, s olyan, mintha a nagy első lenne, csak tündöklőbb. Mert hullócsillag.

Traianus oszlopa

Most megspóroltam, amit Marcus Aurelius oszlopáról is mondanék. Aurelius, a filozófus-császár (élt: 121–180), tudta, mi a tisztelet és a jó ízlés. Oszlopa valamivel alacsonyabb, mint Traianusé, pedig bölcsessége, lelke az égig ért. S érdekesebben megmunkált, keményebb jelenetekkel. Szinte mint lándzsa fúródik térbe és időbe. Minden valamirevaló filozófusbojtár olvasta az *Elmélkedéseket*. Hogy hatalom és lelkiismeret, hatalom és igazság, hatalom és szeretet mennyire pusztítják vagy tiszítják egymást, s csak nagyon kevés ember lelke, jelleme ússza meg szabadon. Mint például az övé. Jól és jóra használta a hatalmat, de igazából csak az igazságot szerette, a megértést kereste, s meg-

találta a türelmet. Feleségéről, a szép Faustináról mindenféle hírek keringtek. A császár tudta. És egész Róma is. A graffiti nem új találmány. Vaszács, maró falfirkák özöne tudatta az Örök Város járókelőivel, hogy a császárné mikor, kikkel, hányszor. Aurelius túrt, gyötrődött és gondolkodott. Ne várj az emberektől semmi jót, akkor néha kellemesen csalódsz. Minden túlzás betegség – a lélek, a szellem vagy a test betegsége. Lehet, hogy e felismerés is féktelen asszonyának köszönhető? „A legjobb módja a védekezésnek az, ha nem leszünk hozzájuk hasonlók.” – mondja a rosszakarókról, bajhozókról.

Aki legyőzi ellenségeit, az hős. Aki önmagát győzi le, az erős. Faustina hamar „elégette” magát. A császár nemes bosszúvá érlelte megaláztatásait. Azonnal istenné nevezte ki halott feleségét, akinek szobrai előtt hódolni, áldozni minden római kutyakötelessége volt, ha nem, halállal is büntethették istengyalázásért. A kaján és gyakorlatias rómaiak erre elkerülték Faustina emlékhelyeit, mire Aurelius a legmocskosabb szájú patrícius kapuja elé is odabiggyesztette az újdonsült isten-nőt. A talapzatra odavésztette: „Boldogított titeket életében, boldogítson azután is.” Igaz, nem igaz? – de jellemző. Százával, ezrével ölethette volna a neki nem tetszőket – Tiberius, Caligula, Néró előtte már megtette. Ő túrt, gyötrődött... és győzött. Lába nyomát őrzi a Dunakanyar, Óbuda-Aquincum, Győr-Arrabona, Szombathely-Savaria s a százhalombattai római híd. Évekig harcolt itt pestistől, pénztelenségtől megtépázott légióival hol a betörő germán törzsek, hol a szarmaták és jazigok (jászok) ellen. A császár-filozófus az utolsó piculáig elárvereztette hatalmas magánvagyonát, hogy a bajba került Impériumot megmentse. És megmentette! Ettől kezdve nagyon takarékosan élt. Gondoljunk a mai politikusokra, újjazdagokra. Kétségbe vonná bárki, hogy ők is így tennének?

Megállította a barbárokat, sőt tervbe vette a Duna–Tisza köze és a Tizántúl meghódítását is, hogy „kiküszöbölje” a Pannónia és Dacia közötti

Sarmatiát. Ma is a történelem egyik rejtélye, miért nem tudta elfoglalni a „szuperhatalom” Róma az egész Kárpát-medencét. Ráadásul a császár zsoldjába fogadott tízezer szarmata-jász lovast, s Britanniába küldte őket. S ím, itt az Artúr-legenda vélhető forrása. A Grál-kehely a szkíta-hun-magyar szent ivókört, a vérszerződés ebből kordyintották a vérükkel kevert bort. A legenda Excalibur nem más, mint „Isten kardja”. Az Artúr angol kiejtése pedig kísértetiesen emlékeztet Örsúrra, akit Anonymus is emleget. Egyes kutatók szerint, Artúr a britanniai szarmaták ivadéka volt. De már megint elkóborogtam...

Táplálkozás

Csak az eredeti olasz pizzára voltam kíváncsi. A spagetti túl hosszúnak tűnt a mi kurta kirándulásunkhoz képest. Nos, Róma közepén étkeztünk, majdhogynem Traianus oszlopa tövében. A kiszolgálás, figyelmesség kifogástalan. Pizza classico, tradizionale – közöltem a pincérrel, jellegzetes nagyvarjasi olasz tájszólásban, nyomatékosan és éhesen. A pizza... Miközben elszántan rágtam magam egyre beljebb s beljebb a készítménybe, gyerekkorom hős szovjet tengerészei jutottak eszembe, akik a tangóharmonikát és derékszíjat is megették, jobb híján, a kietlen óceánon, de kitarítottak. Csakis az éhség indokolta, hogy még egy adagot rendeltünk. Ez grillezett articsókával megkoronázva érkezett. Mindegy. De ettem olasz, sőt, római(!) pizzát. Itt nem kelesztik a tésztát?

Másnap várt a Sixtus-kápolna

A bejutás első ránézésre reménytelennek tűnt. Majdnem annyian álltak sorba jegyekért, mint ha a Kárpátok Génuszának aranykorszakában valahol friss borjúhúst osztottak volna, ingyen és korlátlan mennyiségben. Hirtelen káromkodhatnékam támadt, de eszembe jutott, hogy itt, e helyen az imádkozás talán célravezetőbb lenne. Dilemmámat egy igen barna fiatalember jelentkezése oldotta fel. A pakisztáni vagy indiai vagy bangladesi vagy ceyloni vagy... (de maradjunk az előbbi négyenél) külsejű egyén angolul közölte, hogy menjünk vele, lesz belépőjegy, csak nekünk, csak most! Deus ex machina! Fejenként 35 euró.

Ekkor megszólalt Regina, civilben keresztlányunk, nem mellékesen a budapesti Radisson Szálloda rengeteg emberismerettel megáldott igazgatója, s néhány keresetlen szóval elküldte a fenébe a mesés keletről ideszakadt jegyüzért. Udváriasságból szintén angolul. A jól öltözött hinduféle nem adta fel. Mi sem. Harmincért bementünk.

Hódolat Raffaello, Michelangelo és a Teremtés előtt, még akkor is, ha jól szervezett élősködő, sumákoló maffia zsebébe kerül a lóvé. A múzeumba nem követtek ezek a gondolatok, hál’istennek! A művészet halhatatlan, talán a Vatikán is... mi nem. Bent várt a csoda. Most hiába keresem a szavakat, nem találom. „Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj...” – Uram, méltó vagyok, hogy hajlékomba lépjek?

A Sixtus-kápolna belülről

Végül irány Amalfi, Nápolytól délre

A dél-olaszokat én (is) elmaradott, maffiától/camorrától lebéniótt társaságnak véltem. Hitttem a filmeknek, a „szakértőknek”, mea culpa. Ehelyett csodálatos tájat és csodálni való embereket találtunk. Szó szerint ujjnyi sziklahasadékokból kizöldülő, kiözönlő citromfák erdeje, szakadásig tele, hatalmas, aranyló istenáldásával. Mitől zöld és arany az a kőrengeteg? Ilyet még nem láttam. Életet, szépséget, illatot termő vad sziklák. Az emberek született-kedvesek, s nem kommersz-kedvesek. Mosolyuk sem a kötelező fogkrémreklám. Minoriban, a Palazzo Vigniusban szálltunk meg. Hát nem éppen palazzo, annál több... és kevesebb. Hátsó fala, öt emelet magasságig, maga a

függőleges hegyoldal. Mi a hatodikon voltunk, vagyis a fenti szerpentinről közelítve, az első emeleten. Nem láttunk egy takarítót sem, mégis minden tiszta, tökéletes volt. A palazzo lábánál egy kis étterem helyezkedett el. Végre megkóstolhatjuk a sokat ajnározott tenger gyümölcseit! Itt helyben, frissen kifogva, először az életben. De lehet, hogy utoljára. Hát akkor legyen szépia, vagyis tintahal, vagyis polip. Illata jó. Íze is, de mint ha biciklibelsőt rágnék. Megnyugtatnak, hogy ez ilyen. Pontosan úgy hersegek, mint a tehén, ha száraz takarmányt abrakol. De jön az utánozha-

atlan (nyilván, ezért nem utánozzák!) dél-olasz kedvesség: liliputi poharcskákból a limoncello, ingyen, ráadásaként, csak azért, mert ungheresik vagyunk. A táj itala, a legjobb citromlikőr.

Hétfőn vissza a repülőtérre. Még egy hosszú pillantás a békésen pőfékelgető Vezúvra, aztán az ezeröttszáz éves Monte Cassino-i apátságra. De-hogy ezeröttszáz éves, még hetvenöt se, hisz 1944-ben az angolszászok porig bombázták, pedig nem is volt benne német katona. „Ki gépen száll fölébe, annak térkép e táj...” Gyorsan újjáépült, Isten segedelmével. Ora et labora! A kolostor bűne az volt, hogy rosszkor volt rossz helyen. Na de másfél ezer esztendeig? 1943–44-ben egyszer csak az elhíresült Gustav-vonal kellős közepén találta magát. Egyedül az alapító Szent Benedek-szobra maradt sértetlen. Véletlen vagy valami más? Vajon az akkori döntéshozók közül hányan gondolkodtak el ezen?

A sokoldalú, „útimarsall” Gábor leadja a bérelt kocsit, beszállunk a Wizz Air A-321 típusú gépbe, megyünk haza. A gép parancsnoka Kálmán Miklós, aki olyan leheletfinoman teszi le a méretes légibálnát Ferihegyen, mint édesanya kicsinyét a bölcsőbe. Itthon vagyunk.

Fitori Julianna

AUSZTRIAI ÉLMÉNYEK

Amikor van alkalmam utazni, hacsak egy napra is, akkor kihasználom a lehetőséget, és megyek. Miért? – kérdezte unokám. Mert kíváncsi és lelkes vagyok, mindenhol tanulok. Ausztria közel van, és szép a domborzata. Busszal barangolni pedig kényelmes. Az egyik szombaton Krems városát néztük meg az osztrák Dunakanyarban (Wachau). Már 995-ben megemlíti egy okiratban, amelyet III. Ottó jegyzett. A középkori kapun át vezető Fő utca megőrizte régi jellegét kis, frissen tatarozott házaival, de a Plébánia-templom magasan kiemelkedik: egyszerű külsővel és gazdagon díszített belsővel. Ez is az osztrák barokk szép példája. A város 70 km-re van Bécestől nyugatra, és ez volt a Habsburgok előtti fejedelmi Babenberg-család fővárosa. Itt élt Martin Johann Schmidt festő, rajzoló művész a 17. században (ez az osztrákoknak nagyon fontos név), és itt készült először a Marilenschnaps, magyarul: a barackpálinka.

***Krems városának
középkori kapuja***

A Duna másik oldalán emelkedik a göttweigi apátság, melyet 1083-ban alapított Altmann püspök, aki ott van eltemetve. Ez a bencések nagy kolostora. A törökök dúlásai és több tűzvész után a

A göttweigi apátság egyik belső udvara

gótikus épületegyüttest újjáépítették a 18. században. Az új stílus a barokk volt, Hildebrandt építész tervei alapján. (Ez is fontos név Ausztriában, hiszen bármerre járunk, a nagy városokban csodaszép barokk templomokat láthatunk, mint például Salzburgban.) Az egyik épület a császári lakosztály a császári lépcsőházzal, szobrokkal és freskóval díszítve. Itt töltött el néhány napot Mária-Terézia a férjével, valamint Napóleon is, akinek az ágya meg is tekinthető. Ez elég kicsi. Valóban kicsi növéssű volt a nagy hadvezér.

Napóleon ágya

Egy kolostor mindig a szellemi élet, a kultúra bölcsője volt. Ma is kiállítások és komolyzenekonzertek helyszíne. Éppen Elina Garancsa-plakátokat láttam a városban és a kolostor pénztáránál. A templom szintén barokk, de vannak gótikus elemei is. Érdekes a stílusok keveredése. Eddig a gótikus katedrálisokat szerettem és csodáltam. Most már az osztrák barokkot is kedvelem, noha az unokám „túldíszítettnek” tartaná. Én szépnek tartom, lehet, ez az idős korral jár.

***

Érdeklődésem visszavitt Burgenlandba, a hajdani magyar tartományba, mivel Kismartonban (Eisenstadt) található az Esterházy család székhelyéül szolgáló kastély. Ez Ausztria egyik legszebb barokk kastélya. A fraknoi lovagvár, amely őrzi a törökök elleni harckészültséget hihetetlen arzenáljával, a törökök teljes visszavonulásával már nem szolgálta a 18. század kulturális fejlődését. Ezért kastélyt építettek Kismartonban, amely ma is múzeumnak, kutatási központnak, a család egyedülálló magángyűjteményének, valamint kulturális rendezvényeknek ad otthont.

A kastély

Az Esterházy hercegek és hercegnék évszázadokon át alakították Európa történelmét. Politikusként, diplomataként és hadvezérként szereztek dicsőséget. Gyűjtőszenvetélyüknek köszönhetően pompás kincseket és ritkaságokat hagytak az utókorra. Az Esterházy-várak és -kastélyok (szám szerint 4) ma Burgenland kiemelkedő kulturális emlékei közé tartoznak. Egyik útitársam megjegyezte, hogy a rendszerváltás után azonnal elvitte a fiát Fraknóba, hogy lásson egy igazi magyar várat, mert köztudott, hogy Magyarországon az összes középkori erődítményt lerombolták a Habsburgok.

A hercegnék közül kiemelném az utolsó feleséget. Ő Ottrubay Melinda, a híres balerina, V. Esterházy Pál nemrég elhalálozott neje, aki 20

évvel volt fiatalabb férjénél, és akinek nem jósoltak hosszú házasságot. Ennek dacára, illetve a II. világháború dúlásai ellenére kitartottak egymás mellett. A kisfilmek bemutatják a balerinát, majd interjú következik a 94 éves Ottrubay Melindával.

Kismarton nemcsak az Esterházy család városa, hanem Joseph Haydn (1732–1809) zeneszerző városa is. Ő volt a kastély zeneigazgatója, aki 1759–1790 között vezette a házi zenekart, rengeteg művet írt, és nemzetközi hírnévre tett szert. Esterházy Antal nyugdíjat biztosított neki. Ezután komponálta a szimfóniáit, és elutazott Londonba, ahol elsőprő sikert aratott. A kastély koncertterme nagyon szép, nem nagy, de barokk freskói gyönyörűek.

A sok látnivaló között van egy humoros dolog is. A családfa egy félfalnyi plakátra van rajzolva, és az idegenvezetőnk mondta, hogy a kutatások szerint (vagy a nagyravágásuk által vezérelve) Attila, a hun vezér is ott van az ősök között, sőt, ahol fehér folt lehetett, oda az akkori magyar királyt is beírták. Lehet, hogy volt humoruk.

Haydn orgonája

NYUGATI JELEN családod NAPILAPJA!

Az előfizetési feltételekről érdeklődjön a 0257-280-751-es telefonszámon.

A Szövetség nonprofit jellegű, alapítványi kiadvány, önkéntes adományokból tartja fenn magát. A szerkesztők, szerzők honoráriumában nem részesülnek, a jövőre vonatkozóan sem ígérhetünk, köszöneten kívül, más elismerést.

**KERESSÉK, OLVASSÁK,
TÁMOGASSÁK
A SZÖVÉTNEKET!**

LAPZÁRTA

A következő, októberi számunk lapzárta szeptember 25.; a megjelenést október 20-ra tervezzük.

Köszönjük

Bartháné Lázár Erzsébet,
Blaskó Lajos (Ortoforum Kft),
Borzák István,
Czeglédi Judit,
Görgicze István,
Hențiu Jolán,
Molnár Magda,
Sajti Éva,
Szabó Irén,
Tatár Etelka

nagylelkű támogatását.

Szövetség

Aradi Kulturális Szemle
XXIII. évfolyam, 4. (131.) szám

Kiadja:

Alma Mater Alapítvány, Arad

Web: www.almamaterarad.ro

Bankszámlaszámok:

RON: RO26 BRDE 020S V018 6677 0200
EUR: RO96 BRDE 020S V019 7886 0200
USD: RO20 BRDE 020S V020 2403 0200
HUF: RO71 BRDE 020S V032 8983 0200

Postacím:

310085 Arad

Str. Vârful cu dor nr. 22

Tel: +40/740-955132

+40/257-281140

E-mail: juhaszbela50@gmail.com

ISSN 1454 282 X

Főszerkesztő:

Juhász Béla

Szerkesztőbizottság:

Fekete Réka, Kocsik Krisztina, Matekovits Mihály, Pataky Lehel Zolt, Puskel Péter, Rudolf Ágnes, Siska-Szabó Hajnalka, Kurunczi Ferenc, Szilvágyi Zolt, Ujj János

Lapadminisztráció és terjesztés:

Szász Eszter

Korrektúra, technikai szerkesztés:

Rudolf Ágnes

Képszerkesztés: Allerhand István

Rovatcím-grafikák:

Fritz Mihály, Kettő Groza János,
Móré-Sághi Annamária

Címlapon: 19 galamb (Allerhand István felvétele)

A hátsó borítón: A csendes Maros (Bodó Judit felvétele)

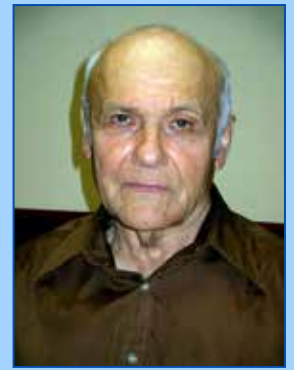
A terjesztésben együttműködnek:

Almási Vince, Bartók Mária, Britrich Erzsébet, Czeglédi Judit, Erdélyi Ildikó, Gnant János, Jerger Orsolya, Koreck Aladár, Kori Edina, Molnár Andrea, Piroška István, Szilvágyi Sándor, Tóth Hajnalka, Tóthpál Renáta, Zilahy András

Olvasóink a Szövétneket megtalálják a Jelen könyvesboltban, az egykori Tulipán melletti Souvenir Arad ajándékboltban, valamint egyházainknál és terjesztőinknél.

Nyomdai munkák: Trinom Kft.

KOLUMBÁN ZSOLT FESTMÉNYEI

Juhász Gyula
TISZA SZÖGÉN

*Nem jártam én soha Dunán túl,
Hol Kupa, Vata elesett,
Hol lankás dombok koronázzák
Az alkonyvéres egeket.*

*Én a Tiszának és Marosnak
Szögében élek álmodón,
Hol Attila, Ajtony robogtak
Valaha vemhes táltoson.*

*Az ősi szent tűz szürke hamvát
A szél szívembe szórja itt,
Keresem a turáni nagyság
Örök, konok magyarjait.*

*Keresem a kialuvó láng
Maradék üszkét az egen
S a hun király bús koporsóját
Magyar folyó mélyébe, lenn.*